

Índex

Índex	i
Abreviatures.....	iii
1. Introducció	1
2. El Cas de la Comunitat camperola de Candela contra la Federació de Clonalia. Supòsit de fet.....	5
2.1 Fets	5
2.1.1 La República de Marsili	5
2.1.2 La Federació de Clonalia.....	6
2.1.3 El context jurídic internacional relatiu al canvi climàtic: les obligacions assumides pels dos estats	6
2.1.4 La problemàtica de les migracions de nacionals de Marsili al territori de Clonalia	8
2.1.5 El cas de les famílies de la Comunitat camperola de Candela: la sol·licitud de refugi ambiental i el procés de deportació	8
2.1.6 La petició de la CCA en el Sistema Interamericà de Drets Humans	9
2.2 Context jurídic en el qual s'emmarquen els fets.....	10
2.2.1 Delimitació del contingut dels drets humans afectats en el Sistema Interamericà de Drets Humans	10
a) Dret a un medi ambient sa. El Protocol de Sant Salvador.	11
b) Dret a la integritat personal i a la vida digna	11
c) Dret a la propietat privada	13
d) Dret al desenvolupament progressiu.....	13
e) Dret a la circulació i lliure residència i dret a la llibertat personal.....	14
f) Dret a la llibertat de pensament i expressió	15
g) Dret a un procés amb totes les garanties judicials	15
2.2.2 Principals qüestions jurídiques que planteja el cas.....	16
a) Relació drets humans i canvi climàtic. Nexe de causalitat entre acció u omisió de Clonalia i la manca de gaudiment dels drets dels membres de la comunitat.	16
b) Relació refugiats i canvi climàtic. Les garanties processals.	22
3. Anàlisi de les diferents tesis jurídiques en conflicte	27
3.1 Arguments de la part actora o comunitat camperola de Candela	27

a)	Responsabilitat de Clonalia respecte els danys ambientals soferts per la Comunitat camperola de Candela.	27
b)	Vulneració dels drets de les 23 famílies en territori de Clonalia i posterior deportació de les mateixes.	34
3.2	<i>Arguments de la part passiva o Federació de Clonalia</i>	39
a)	Excepció <i>ratione materiae</i>	40
b)	Falta de nexa causal entre acció u omissió de Clonalia i els presumptes danys soferts.	41
c)	Les 23 famílies de la comunitat com a immigrants il·legals i posterior deportació de les mateixes.	44
4.	Conclusions	51
5.	Fonts de coneixement	61
5.1	<i>Tractats Internacionals</i>	61
5.1.1	Tractats de l'Organització d'Estats Americans:	61
5.1.2	Altres Tractats	61
5.2	<i>Documentació oficial d'òrgans internacionals</i>	62
5.2.1	Comissió de Dret Internacional	62
5.2.2	Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR)	62
5.2.3	Comissió de Drets Humans	62
5.2.4	Comitè de Drets Econòmics, Socials i Culturals	62
5.2.5	Consell de Drets Humans de les Nacions Unides.....	63
5.3	<i>Jurisprudència</i>	63
5.3.1	Cort Interamericana de Drets Humans	63
a)	Casos contenciosos	63
b)	Opinions consultives.....	65
5.3.2	Comissió Interamericana de Drets Humans	65
5.3.3	Altres Tribunals	66
5.4	<i>Bibliografia</i>	66
6.	Annexos	69
6.1	<i>Annex 1. El Cas de la Comunitat camperola de Candela contra la Federació de Clonalia.</i>	69

Abreviatures

Alt Comissionat de Nacions Unides per els Refugiats	ACNUR
Comissió d'Experts Nacionals	CEN
Comissió Interamericana de Drets Humans	CIDH
Convenció Americana de Drets Humans	CADH
Convenció Marc de les Nacions Unides sobre el Canvi Climàtic	CMNUCC
Cort Interamericana de Drets Humans	Cort IHD
Gasos efecte hivernacle	GEH
Grup Global del Canvi Climàtic de les Nacions Unides	G2C2
Grup Intergovernamental d'Experts sobre el Canvi Climàtic	IPCC
Organització d'Estats Americans	OEA
Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics	PIDCP
Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals	PIDESC
Principi de responsabilitats comunes però diferenciades	RCPD
Programa de Nacions Unides pel Medi Ambient	PNUMA
Protocol de Sant Salvador	PSS

1. Introducció

El canvi climàtic a nivell global és un dels majors reptes als que s'enfronta la humanitat actualment. Les causes d'aquest fenomen són diverses, tant d'origen natural com antropogènic. Tot i això, en les últimes dècades s'ha posat de manifest la gran influència de l'home en la generació del canvi climàtic, especialment a través d'emissions de gasos efecte hivernacle. Les activitats humanes, en el sí d'un sistema de desenvolupament econòmic, han emès grans quantitats d'aquests gasos els quals s'han concentrat en l'atmosfera. Aquesta concentració ha provocat un escalfament addicional del planeta.

L'hàbitat natural de l'ésser humà es veu amenaçat pels efectes adversos del canvi climàtic, d'entre els quals trobem fortes precipitacions i augment de les zones afectades per la sequera, l'elevació del nivell del mar i l'expansió tèrmica de l'aigua, l'augment de la intensitat dels ciclons tropicals, etc. Aquests efectes impacten en diverses esferes de desenvolupament de la vida humana, condicionant, inevitablement, la realització d'un gran ventall de drets humans.

Si bé els efectes del canvi climàtic són àmpliament coneguts, el reconeixement dels seus impactes en els drets humans internacionalment protegits no gaudeix d'aquesta sort.

El present Treball de Fi de Grau té per objecte l'examen d'aquesta realitat socio-ambiental a través d'un cas hipotètic que la reflecteix. Dins d'aquesta problemàtica, es posa de manifest la importància de les obligacions legals previstes en el marc jurídic internacional, tant en la dimensió dels drets humans com en la del canvi climàtic.

La raó de ser d'aquest estudi naix de la meua participació al 5è Concurs Interamericà de Dret al Desenvolupament Sostenible. L'acte es va celebrar a Ríó de Janeiro el mes de març del 2015. Aquesta activitat, tipificada com a "Moot Court Competition", és una competició anual que es fonamenta en la creació d'un tribunal simulat amb l'objectiu de fomentar les habilitats de litigi en dret internacional i en dret al desenvolupament sostenible. Les tres entitats organitzadores del concurs són la Universidad de los Andes de Bogotá (Colòmbia), Fundação Getúlio Vargas de Ríó de Janeiro (Brasil) i Tulane

University de New Orleans (Estats Units). D'entre el personal d'aquestes, es crea una junta que s'encarrega, entre d'altres funcions, de redactar un supòsit de fet fictici sobre desenvolupament sostenible el qual hauran de treballar tots els equips participants.

Aquest any, sota el títol “*Cas de la Comunitat camperola de Candela contra la Federació de Clonalia*”, l'essència de l'hipotètic esdeveniment girava en torn l'amenaça del canvi climàtic en els drets humans i les possibles vies de protecció d'aquests últims. Concretament, es plantejaven les circumstàncies a les que s'enfronten els habitants de petits països insulars amb poca altitud, els quals estan en perill de desaparèixer a causa de la pujada del nivell del mar. Aquesta situació, conduïa a que s'obrís un procediment davant dels òrgans de control jurisdiccional del Sistema Interamericà de Drets Humans, entre la comunitat en qüestió i un dels Estats més emissors de gasos efecte hivernacle.

Sempre he sigut conscient de la necessitat de protegir el medi ambient en tant que és el nostre ecosistema. La seva degradació afecta de manera directa en les nostres condicions de vida i comportaments, motiu pel qual considero que ens fa ser part del mateix. Paral·lelament, al llarg de la carrera he pogut encaixar els meus valors ètics en el foment de la defensa dels drets humans. En el procediment de la Moot Court, es posen en conjunció la lògica dels drets humans amb la del canvi climàtic per tal d'aconseguir la viabilitat d'un futur sostenible. Sota aquest raonament, poder participar en aquesta activitat presentava un atractiu enorme per al meu progrés, tant professional com personal. Per aquest motiu, vaig decidir apostar per la gran oportunitat que se'm presentava, obtenint uns resultats molt gratificants. Aquest Treball de Fi de Grau és una materialització d'aquesta experiència amb la que he conviscut durant tot l'últim curs de carrera.

En l'estudi d'aquest supòsit de fet fictici, sempre seguint la metodologia jurídica, s'ha atès al següent ordre:

En el capítol I, es presenta el cas examinat i el context en el qual es desenvolupa. La finalitat principal d'aquest apartat, és ajudar al lector a situar-se en el camp d'actuació d'aquest examen, tant fàctic com jurídic. En primer lloc, s'exposen els fets objecte d'anàlisi seguint una línia descriptiva cronològica. En segon lloc, es procura dibuixar l'escenari jurídic en el que s'emmarca el supòsit de fet. En un inici, es delimita el contingut dels drets humans en controvèrsia en atenció als criteris jurisprudencials del

Sistema Interamericà de Drets Humans. Seguidament, es posen en relleu les qüestions jurídiques que planteja el present cas obrint la discussió central d'aquest l'anàlisi. Aquestes qüestions dissenyaran l'*iter* de les al·legacions de les parts, investigant: la relació entre els drets humans i el canvi climàtic, així com el nexa causal entre acció u omissió d'un Estat determinat i els danys ambientals en els drets humans, per un costat; i el terme del refugiat ambiental i el difós camp de garanties procedimentals que aquest presenta, per un altre costat.

En el capítol II, es construeixen els arguments de cada una de les parts en conflicte seguint l'estructura traçada en l'anterior capítol, sempre partint de la base fàctica preestablerta. En primer lloc, s'exposen les al·legacions i reclamacions de la part actora, la Comunitat camperola de Candela; i en segon lloc, es defensa la posició de la part passiva, la Federació de Clonalia. En aquest apartat, es qualifiquen jurídicament els fets descrits en una o altra direcció subjectiva. D'aquesta manera, es procura crear una visió completa i detallada de la controvèrsia que ens ocupa.

En el capítol III, es presenten les conclusions a les quals s'ha arribat en l'elaboració d'aquest estudi. L'objectiu d'aquest apartat no correspondrà a una síntesis analítica del supòsit de fet ni a una sentència en sentit estricte del mateix cas. Les notes finals vindran definides per les deficiències normatives que planteja l'ordenament jurídic internacional davant la necessitat de respondre a les circumstàncies socio-ambientals actuals. Així mateix, a mode de tancament, plantejarem el nostre punt de vista mitjançant diverses propostes normatives.

Per últim, m'agradaria agrair al Centre d'Estudis Ambientals de Tarragona de la Universitat Rovira i Virgili la seva col·laboració en el procés de la competició. En especial, donar les gràcies a Isabel Vilaseca Boixareu per guiar-nos en aquesta activitat amb una dedicació sense límits; i al Doctor Antonio Cardesa Salzman per avaluar i tutoritzar la meva tasca, tant en equip durant la competició com individual en l'elaboració del present estudi.

Tot seguit, convido al lector a fer un tast de la motivació per arribar a un futur sostenible amb la que he procurat adornar cada lletra, punt i coma d'aquest treball.

2. El Cas de la Comunitat camperola de Candela contra la Federació de Clonalia. Supòsit de fet.

2.1 Fets

2.1.1 La República de Marsili

1. La República de Marsili (d'ara en endavant, Marsili) és un país insular de l'oceà Pacífic situat a 280 milles de la Federació de Clonalia (d'ara en endavant, Clonalia) de la qual es va independitzar al 1967, convertint-se així en una república democràtica independent centralitzada. El sistema climàtic de Marsili és el típic de les regions tropicals, caracteritzades per tenir dues estacions principals: una seca, anomenada monsó sec, amb poques precipitacions i forts vents; i una humida, anomenada monsó humida, amb abundants precipitacions i condicions meteorològiques complicades. La superfície de Marsili té una extensió total de terra ferma de 358 kilòmetres quadrats i la seva altitud màxima és de 2,3 metres, segons dades oficials al moment de la independència. Tanmateix, Marsili és un Estat amb alts nivells de pobresa extrema.

2. Actualment, l'Estat de Marsili es veu amenaçat per una progressiva pèrdua del seu territori a causa de l'augment del nivell del mar provocat pel canvi climàtic. Segons el Grup Global del Canvi Climàtic de les Nacions Unides (d'ara en endavant, G2C2), la República de Marsili és el país més vulnerable davant l'augment del nivell del mar i es preveu una pèrdua de fins el 89 per cent del seu territori actual, quedant totalment submergida l'any 2050. En aquest sentit, d'acord amb l'últim cens i medició oficial realitzada a l'any 2013, la línia de costa de l'illa de Theodore ha disminuït 16 kilòmetres, quedant submergit aproximadament el 27 per cent del territori nacional. Ara per ara, Theodore té una superfície de només 211 kilòmetres quadrats, la majoria dels quals són utilitzats per l'activitat agrícola. Tot i això, aquest territori restant s'ha acidificat a causa de constants inundacions, convertint-se així en zona no apta per al cultiu d'aliments. En aquestes circumstàncies, la República de Marsili no pot fer front a la demanda de productes agrícoles i necessita importar aproximadament un 60 per cent dels mateixos.

3. A més a més, Marsili destina una cinquena part del seu Producte Interior Brut a la reconstrucció i adaptació als impactes climàtics i en la protecció de la zona urbana de Theodore, Samantha. Moltes d'aquestes obres no s'han pogut finalitzar a causa de l'escassetat de recursos econòmics del país, la qual cosa també ha implicat una disminució en la inversió pública en temes socials com l'educació, la salut i programes d'habitatge. Aquestes circumstàncies han provocat constants revoltes socials i una conseqüent despesa militar per tal de garantir la seguretat de la illa. Davant la impossibilitat d'actuar de Marsili, aquesta ha sol·licitat, en repetides ocasions, ajudes a la comunitat internacional per tal de poder gestionar les fatalitats naturals que pateix.

2.1.2 La Federació de Clonalia

4. La Federació de Clonalia, per altre costat, és un dels principals emissors històrics de gasos d'efecte hivernacle (d'ara en endavant, GEH), amb un 21 per cent de les emissions històriques globals, i actualment emet al voltant del 18 per cent del còmput anual de GEH antropogènics. Aproximadament, el 76 per cent d'aquestes emissions, especialment de diòxid de carboni, provenen de indústries i empreses productores d'energia a base de carbó.

2.1.3 El context jurídic internacional relatiu al canvi climàtic: les obligacions assumides pels dos estats

5. Cal senyalar que tant Marsili com Clonalia van ratificar la Convenció Marc de les Nacions Unides sobre el Canvi Climàtic¹ (d'ara en endavant, CMNUCC) l'any 1995. Posteriorment es va concloure el Protocol de Kyoto² sobre la Convenció Marco de les Nacions Unides sobre el Canvi Climàtic (d'ara en endavant, Protocol de Kyoto). Dels dos estats que ara ens ocupen, només Marsili el va ratificar. Clonalia, per la seva part, va emetre un comunicat oficial presentat a la comunitat internacional assumint la responsabilitat de prendre mesures internes per aconseguir resultats comparables als del Protocol citat.

¹ United Nations Framework Convention on Climate Change (adoptat 9 maig 1992, entrada en vigor 21 març 1994) 1771 U.N.T.S. 107 (1994).

² Kyoto Protocol to the United Nations Framework Convention on Climate Change (adoptat 11 desembre 1997, entrada en vigor 16 febrer 2005) 2303 U.N.T.S. 148 (1998).

6. A l'any 2009, cinc dels estats integrants de la Federació de Clonalia, juntament amb un grup de ciutadans organitzats per l'organització no governamental Climate Change Action (d'ara en endavant, CCA), van demandar al Ministeri Federal del Medi Ambient d'aquell país (d'ara en endavant, MMA). L'argument es basava en que aquest no havia adoptat cap tipus d'acció a nivell federal per tal de regular les emissions de GEH. La demanda s'emparava en l'article 56 de la Llei 34 de 1993, que defineix l'estructura orgànica i funcions d'aquesta entitat administrativa, establint com la seva funció principal la "regulació i el control de l'emissió de qualsevol contaminant atmosfèric que segons el parer de l'entitat contribueixi a la contaminació de l'aire fins a un nivell que pugui posar en perill la salut o el benestar públic". En aquest sentit, les parts van argumentar que l'evidència científica ha demostrat que les emissions de GEH estan directament relacionades amb les causes del canvi climàtic, els efectes adversos del qual posa en perill la salut i el benestar públic.

7. Aquesta demanda va ser rebutjada en totes les instàncies judicials, inclosa la Cort Suprema de Clonalia, sota l'argumentació de que la possibilitat de modificar el risc potencial per a la salut i el benestar públic produït per les emissions de GEH és marginal segons aquest tipus de regulació parcial. Això és així ja que el MMA només regula una fracció dels efectes d'aquests gasos, tractant-se doncs d'una decisió política sense efecte jurídic real. En definitiva, la Cort Suprema arribava a la conclusió que la intervenció del MMA era aleatòria o discrecional i, per tant, aquelles qüestions havien de ser resoltes en un escenari polític a nivell internacional i no jurídic a nivell nacional.

8. Al març de 2012, la CCA va presentar una acció de nul·litat de la decisió administrativa del MMA, posant de manifest l'actitud omissiva de Clonalia com a forma de intervenció de l'Estat, la qual va ser rebutjada dos anys més tard, per tractar-se d'una repetició d'una diputació legal ja decidida. A més a més, dos anys més tard, Amnistia Ambiental, va declarar que Clonalia manca de mesures jurídiques marc per regular la qüestió del canvi climàtic i la inactivitat i la falta de resposta legal ha estat el més notori de les legislacions nacionals.

9. Paral·lelament a aquests processos, es va iniciar un projecte d'exploració de la reserva de petroli més gran de Clonalia, trobada en la seva zona costera. Aquesta va ser considerada com a via per assolir una estabilitat de fonts energètiques i la independència

política del país en els debats internacionals sobre la producció d'energia provinent de combustibles fòssils.

2.1.4 La problemàtica de les migracions de nacionals de Marsili al territori de Clonalia

10. Les descrites inundacions, l'augment del nivell del mar i la conseqüent retracció de la línia de costa de les diverses illes de la República de Marsili han provocat un fenomen significatiu d'emigració de nacionals marsilians, la gran majoria dels quals abandonen el seu país en direcció a la Federació de Clonalia. Com a conseqüència d'aquest flux migratori massiu i per tal de poder controlar la migració futura, al mes de febrer de 2011, Clonalia va decidir imposar el requisit de visat a totes les persones nacionals de Marsili. Paral·lelament, la comunitat camperola de Candela (d'ara en endavant, comunitat) ubicada al nord de Theodore, que ha sigut la més afectada per la pèrdua de territori, va contactar amb la CCA amb la finalitat d'assolir estratègies legals per fer front a la crisi socio-ambiental descrita i buscar una reubicació permanent dels seus habitants. Actualment, 14.000 habitants de Marsili viuen en campaments temporals a les afores de Samantha.

2.1.5 El cas de les famílies de la Comunitat camperola de Candela: la sol·licitud de refugiat ambiental i el procés de deportació

11. En el mes d'octubre de l'any 2013, un grup de 23 famílies de la comunitat va arribar a Clonalia entrant de manera irregular al país i sense fer registre migratori. Tres mesos més tard, aquestes famílies van iniciar el procediment de petició de reconeixement de l'estatut de refugiat per raons ambientals davant les autoritats de Clonalia, al·legant la pèrdua de les seves terres per la pujada del nivell del mar i a l'empara de la Llei de Clonalia 715 de 1989, de Migració i Asil. El 28 de febrer de 2014, el Ministeri de l'Exterior de Clonalia (d'ara en endavant, MEXT) va inadmetre la petició per absència de sol·licitud vàlida ja que els temes ambientals no s'havien de confondre amb els migratoris. Per aquest motiu, el MEXT va ordenar a les autoritats migratòries nacionals que iniciessin el procés de deportació de les famílies, en el procés del qual va ser necessària la detenció de les mateixes. Les famílies no van poder presentar el seu cas ni les raons de la seva petició davant del MEXT.

12. En conèixer pels mitjans de comunicació de l'ordre de captura, unes vuit famílies de Candela es van dirigir a l'ambaixada de Marsili a Clonalia i es van refugiar allí, mentre que altres famílies van fugir. Aproximadament la meitat van ser capturades i portades a presó temporal mentre s'iniciava el procés de deportació.

13. El 8 de març de 2014, la decisió administrativa de no atorgar l'estatus de refugiat i l'ordre de deportació van ser apel·lades davant del mateix MEXT, reiterant els arguments ja presentats per l'autoritat pública. A causa de la tensió política generada, Clonalia va designar una Comissió d'Experts Nacionals (d'ara en endavant, CEN) per estudiar si la situació dels territoris insulars afectats per la pujada del nivell de mar podia suposar un risc per a la vida que pogués eventualment justificar una concessió d'asil.

14. El 7 de juliol, el CEN va lliurar la seva proposta directament al MEXT i aquest, en una roda de premsa, declarava que l'informe recolzava la decisió ja presa per Clonalia. La CCA va tractar d'obtenir el text de la proposta de la CEN però va ser negat pel MEXT, el qual va declarar que el document es faria públic quan no hi hagués un risc per a la seguretat nacional de Clonalia. La CCA va apel·lar la decisió del MEXT, però en segona instància la decisió va ser ratificada per un jutge administratiu.

2.1.6 La petició de la CCA en el Sistema Interamericà de Drets Humans

15. En atenció a aquests fets, la CCA va considerar a Clonalia com a principal responsable d'aquesta crisi per la seva contribució al Canvi Climàtic; de no haver garantit un estatus d'especial protecció als membres de la Comunitat que van migrar al seu territori i d'haver negat accés a l'informe de la CEN. Al mes de setembre, després de la interposició de diversos recursos interns, la CCA va presentar una petició davant la Comissió Interamericana de Drets Humans (d'ara en endavant, CIDH), el fonament de la qual descansava en la vulneració dels drets regulats en els articles 4; 5; 7, 8; 13; 21; 22; 25 i 26, tots ells d'acord amb els articles 1.1 i 2 de la Convenció Americana sobre Drets Humans³ (d'ara en endavant, CADH), i l'article 11 del Protocol de Sant Salvador⁴

³ American Convention on Human Rights (Pact of San Jose) (entrada en vigor 18 juliol 1978) O.A.S.Treaty Series No. 36, 1144 U.N.T.S. 123 (1992).

⁴ Additional Protocol to the American Convention on Human Rights in the Area of Economic, Social and Cultural Rights (Protocol of San Salvador) (entrada en vigor 16 novembre 1999) OAS Treaty Series No 69 (1988).

(d'ara en endavant, PSS). Aquesta petició incloïa no només les 23 famílies que van sol·licitar l'estatut de refugiats, sinó també aquells que encara vivien en el territori de Marsili.

16. La CIDH va admetre la petició a l'efecte de l'examen sobre la presumpta violació dels articles esmentats en la mateixa, així com va atorgar mesures cautelars per tal d'evitar una possible frustració dels efectes d'una resolució futura. Tres mesos més tard, donada la necessitat de protecció de les víctimes i l'absència de resposta de Clonalia respecte les recomanacions de la CIDH, aquesta va sotmetre el cas de la Comunitat camperola de Candela contra la Federació de Clonalia davant la jurisdicció de la Cort Interamericana de Drets Humans (d'ara en endavant, Cort IDH o Cort). Aquest tribunal serà doncs, qui coneixerà de la controvèrsia objecte d'estudi.

2.2 Context jurídic en el qual s'emmarquen els fets

2.2.1 Delimitació del contingut dels drets humans afectats en el Sistema Interamericà de Drets Humans

El canvi climàtic és una amenaça immediata, amb gran abast per a les persones i les comunitats de tot el món, i té implicacions negatives per al ple gaudi dels drets humans, tal i com s'ha reconegut en diverses resolucions del Consell de Drets Humans de les Nacions Unides⁵. Per aquest motiu, cal destacar que el canvi climàtic no es tracta simplement d'una qüestió ambiental, sinó que també, i de gran importància, de drets humans. Els membres de la comunitat camperola de Candela estan veient afectats el seu dret a la vida i a la integritat personal, a la propietat privada, al desenvolupament progressiu, a la circulació i lliure residència i a la llibertat personal, a la llibertat de pensament i expressió i a un procés amb totes les garanties judicials; tots ells previstos a la CADH i addicionalment, el seu dret a un medi ambient sa, regulat al PSS. A continuació, es procedeix a delimitar succintament l'abast de cadascun d'aquests drets en el Sistema Interamericà de Drets Humans d'acord amb la jurisprudència de la Cort IDH.

⁵ Consejo de Derechos Humanos, 'Informe de la Oficina del Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Derechos Humanos sobre la relación entre el cambio climático y los derechos humanos (UN Doc A/HRC/10/61, 15 gener 2009).

a) Dret a un medi ambient sa. El Protocol de Sant Salvador.

El dret a un medi ambient sa, a diferència dels altres drets que seguidament analitzarem, es troba consagrat a l'article 11 del Protocol de Sant Salvador i preveu el dret de tota persona a viure en un medi ambient sa i amb serveis públics bàsics, sent obligació dels Estats la seva protecció, preservació i millora.

Davant la manca de regulació dels drets econòmics, socials i culturals a la CADH i inspirant-se en el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals⁶ (d'ara en endavant, PIDESC) del sistema de Nacions Unides, al 1988 diversos estats de l'Organització d'Estats Americans (d'ara en endavant, OEA) van subscriure el Protocol Addicional a la CADH en matèria de Drets Econòmics, Socials i Culturals. D'aquesta manera, el reconeixement dels drets econòmics, socials i culturals va ser un gran avenç.

No obstant, la seva exigibilitat judicial està encara per desenvolupar. El Protocol de Sant Salvador no és exigible directament davant dels òrgans de control jurisdiccional del Sistema Interamericà de Drets Humans –la Cort IDH i la CIDH– amb l'única excepció de poder invocar, mitjançant demandes individuals, els drets sindicals i aquells relacionats amb l'educació, previstos als articles 8 i 13 del mateix Protocol, respectivament. D'aquesta manera, la resta de drets d'aquest instrument jurídic, d'entre els quals es troba el d'un medi ambient sa, només podran ser invocables mitjançant la vinculació amb altres drets reconeguts a la CADH, o a les convencions i protocols que la desenvolupen, funcionant així com a eina interpretativa de l'abast de les obligacions dels Estats consagrades en la mateixa.

b) Dret a la integritat personal i a la vida digna

En el Sistema Interamericà de Drets Humans, el dret a la integritat personal es troba recollit a l'article 5 de la CADH. En aquest moment i en relació amb el cas que ens ocupa, cal diferenciar l'esfera física del bé jurídic protegit, de la seva esfera moral i psíquica.

⁶ International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (adoptat 16 desembre 1966, entrada en vigor 3 gener 1976) 993 UNTS 3 (1976).

En primer lloc, pel que fa a la integritat física, és important senyalar l'estret vincle d'aquest dret amb el dret a la vida i a una existència decent. L'article 4 de la CADH preveu que tota persona té dret a que es respecti la seva vida així com ningú en pot ser privat arbitràriament. En aquest sentit, la Cort IDH ha determinat que el dret a la vida comprèn no només aquests drets, sinó també el dret a que no es generin condicions que impedeixin l'accés a una existència digna⁷. El dret a la vida digna, com a pressupòsit per a la realització de la resta de drets humans, té diverses projeccions que giren entorn a la integritat física de tota persona connectant així amb altres elements com la salut humana i l'accés a l'alimentació, entre d'altres⁸. La mateixa Cort IDH ha reconegut l'estreta relació entre els drets civils i polítics i els drets socials, econòmics i culturals, en virtut dels principis de universalitat, indivisibilitat i interdependència reconeguts tant als Preàmbuls de la Declaració Americana dels drets i deures de l'Home i de la CADH com a la Carta Interamericana Democràtica⁹.

Seguint aquesta argumentació, l'article 10 del PSS estableix que tota persona té dret a la salut, entesa com el gaudi del més alt nivell de benestar físic, mental i social, i indica que la salut és un bé públic. En el mateix sentit, el dret a l'alimentació, previst a l'article 12 del citat Protocol, preveu el dret de tota persona a una nutrició adequada que asseguri la possibilitat de gaudir del més alt nivell de desenvolupament físic, emocional i intel·lectual. L'evidència científica ha posat de manifest que els efectes adversos del canvi climàtic inevitablement agreujaran els problemes de salut i dificultaran l'accés a aliments bàsics, tenint així una negativa repercussió en l'exercici i gaudi del dret a la integritat física i a la vida¹⁰, com posteriorment s'exposarà.

En segon lloc, la Cort IDH també s'ha pronunciat sobre el dret a la integritat moral i psíquica en diversos casos com, *inter alia*, el *Caso de las Masacres de Ituango contra*

⁷ Corte IDH. *Caso Comunidad Indígena Yakye Axa Vs. Paraguay*. Fondo Reparaciones y Costas. Sentencia 17 de junio de 2005. Serie C No. 125, par. 161.

⁸ Vegeu en aquest sentit: Corte IDH. *Caso Comunidad Indígena Xákmok Kásek. Vs. Paraguay*. Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 24 de agosto de 2010 Serie C No. 214, pars. 194-271; Corte IDH. *Caso Comunidad Indígena Yakye Axa Vs. Paraguay*, pars. 168-76; Corte IDH. *Caso Comunidad Indígena Sawhoyamaya Vs. Paraguay*. Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 29 de marzo de 2006. Serie C No. 146, pars. 156-180.

⁹ Corte IDH. *Caso Kawas Fernández Vs. Honduras*. Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 3 de abril de 2009 Serie C No. 196, par. 147; Corte IDH. *Caso de los "Niños de la Calle" (Villagrán Morales y otros) Vs. Guatemala*. Excepciones Preliminares. Sentencia de 11 de Septiembre de 1997. Serie C No. 32, par. 191.

¹⁰ IPCC, 'Cambio Climático 2007: Informe de Síntesis' (2007).

*Colòmbia*¹¹. En aquest sentit i com posteriorment exposarem, aquest Tribunal considera que la pèrdua dels principals mitjans de subsistència i la conseqüent obligació de desplaçament cap a altres territoris per tal de sobreviure, afecta greu i directament l'esfera moral i psíquica dels individus perjudicats¹².

En definitiva, cal considerar que la protecció dels drets a la integritat personal i a la vida no consisteix únicament en obligacions negatives de l'Estat, sinó que també precisen del compliment d'obligacions positives¹³, sent així la no intervenció de l'Estat una possible causa de violació d'aquests drets.

c) Dret a la propietat privada

El dret a la propietat privada es regula a l'article 21 de la CADH el qual preveu que tota persona té dret a l'ús i el gaudi dels seus béns. El concepte de propietat definit per la jurisprudència de la Cort IDH es caracteritza per la seva àmplia interpretació en la que s'inclou l'ús i gaudi tant de béns materials com de tot dret susceptible de formar part del patrimoni d'un individu. Així mateix, la definició general de propietat comprèn no només béns corporals mobles i immobles, sinó també aquells incorporals i qualsevol altre objecte immaterial susceptible de valor¹⁴. Tot i això, el dret a la propietat privada no és un dret absolut, sinó que es troba limitat i subordinat a l'interès social.

d) Dret al desenvolupament progressiu

El dret al desenvolupament progressiu, previst a l'article 26 de la CADH, preveu el compromís en matèria de cooperació dels Estats part a adoptar les mesures necessàries i apropiades per tal d'assolir progressivament la plena efectivitat dels drets econòmics, socials i culturals recollits en la Carta de l'Organització dels Estats Americans. D'aquesta manera, aquest dret es considera l'enllaç entre els drets civils i polítics, tots ells regulats en la CADH, i els drets econòmics, socials i culturals del Sistema

¹¹ Corte IDH. *Caso de las Masacres de Ituango Vs. Colombia*. Sentencia de 1 de julio de 2006 Serie C No. 148.

¹² Corte IDH. *Caso de las Masacres de Ituango Vs. Colombia*, par. 277.

¹³ Convención Americana de Derechos Humanos, art. 1.1.

¹⁴ Corte IDH. *Caso Chaparro Álvarez y Lapo Ñíñez. Vs. Ecuador*. Excepciones Preliminares, Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 21 de noviembre de 2007. Serie C No. 170; Corte IDH. *Caso Acevedo Buendía y otros ("Cesantes y Jubilados de la Contraloría") Vs. Perú*. Excepción Preliminar, Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 1 de julio de 2009 Serie C No. 198).

Interamericà de Drets Humans. La interdependència entre aquests dos grans conjunts de drets, com hem exposat anteriorment, ha estat reconeguda per la mateixa Cort IDH, establint així que ambdós grups han de ser entesos integralment com a drets humans, sense que es pugui determinar un ordre jeràrquic entre si i tots ells exigibles davant de les autoritats competents en qüestió¹⁵.

e) Dret a la circulació i lliure residència i dret a la llibertat personal

En primer lloc, el dret a la circulació i lliure residència es troba regulat a l'article 22 de la CADH i comprèn, de manera general, el dret d'aquells que es trobin legalment en un Estat a circular lliurement i a escollir la seva residència en aquest Estat, així com el dret de tot individu a entrar en un Estat i residir en aquest. En aquest sentit, tota mesura que comporti la restricció d'aquest dret s'haurà d'interpretar de manera excepcional sempre i quan concorrin uns determinats i taxats requisits. D'acord amb la jurisprudència de la Cort IDH, el gaudi d'aquest dret no depèn de cap motiu en particular del subjecte amb intenció de circular o romandre en un determinat Estat.

En segon lloc, l'article 7 de la CADH preveu el dret a la llibertat personal, estreta i directament relacionat amb el dret a la llibertat de circulació i residència en el present cas. El nucli dur d'aquest dret s'integra en dues regulacions. Per un costat, una general en la qual es preveu el dret de tota persona a la llibertat i a la seguretat personals. Per altre costat, aquesta primera es projecta sobre una regulació més específica que constitueix un conjunt de garanties de defensa de l'individu detingut, d'entre les quals es troben el dret a no ser privat de llibertat il·legalment o arbitràriament, a conèixer els motius de la detenció i els càrrecs contra el detingut, al control judicial d'aquesta privació de llibertat i a un termini de presó preventiva raonable, a impugnar la legalitat de la detenció i, finalment, a no ser detingut per deutes.

De manera similar a l'anterior dret exposat, el dret a la llibertat personal no és absolut ja que, en circumstàncies excepcionals, es podrà veure limitat. Cal destacar que la jurisprudència de la Cort IDH ha posat de manifest que qualsevol violació dels numerals del 2 al 7 de l'article 7, com a conjunt de garanties del detingut, constitueix *per se*, la

¹⁵ Corte IDH. *Caso Acevedo Buendía y otros ("Cesantes y Jubilados de la Contraloría") Vs. Perú*. par. 101.

vulneració del numeral primer del mateix article, és a dir, del propi dret a la llibertat del subjecte en qüestió¹⁶.

f) Dret a la llibertat de pensament i expressió

L'article 13 de la CADH preveu el dret de tota persona a pensar i expressar-se lliurement. Si bé és cert que el dret a l'accés a la informació no apareix literalment en el text de la CADH, aquest dret comprèn també el dret i la llibertat de buscar, rebre i difondre informacions i idees de tota índole. En aquest sentit, la Cort IDH ha posat de manifest que el contingut d'aquest dret té una dimensió individual, per un costat, referent al dret d'emetre informació; i una social, per altre costat, relativa al dret de buscar, rebre i difondre informacions i idees de tota naturalesa com a mitjà d'intercanvi de idees i informacions i de la comunicació massiva dels éssers humans. Per tal de que la protecció i exercici del dret a la llibertat de pensament i expressió sigui efectius, ambdues dimensions s'han de garantir de manera simultània¹⁷.

g) Dret a un procés amb totes les garanties judicials

El dret a les garanties judicials es troba regulat a l'article 8 de la CADH i conté el conjunt de requisits que s'han de complir en tota instància processal per tal de que els subjectes del mateix estiguin en condicions de defensar els seus drets de manera adequada i protegits dels abusos de les autoritats. Així mateix, el primer numeral de l'article 8 preveu el "dret de tota persona a ser escoltada amb les degudes garanties i dins d'un termini raonable per un jutge o tribunal competent, independent i imparcial, establert anteriorment per la llei per tal de determinar els seus drets". A continuació, és important fer esment que l'article citat recull el conjunt de garanties mínimes del procés judicial, entre les quals s'hi troben: el principi de la presumpció d'innocència, el dret del processat a ser assistit per un intèrpret, a la comunicació prèvia i detallada de l'acusació formulada al processat, a la concessió a aquest de temps i mitjans adequats per a la preparació de la seva defensa, a defensar-se personalment o mitjançant un lletrat de la seva elecció, o bé, en defecte d'aquestes dues opcions, mitjançant un defensor proporcionat per l'Estat, el dret de la defensa a interrogar als testimonis presents en el

¹⁶ Corte IDH. *Caso Chaparro Álvarez y Lapo Ñíñez. Vs. Ecuador*, par. 51 - 54.

¹⁷ Corte IDH. *Caso Herrera Ulloa Vs. Costa Rica*. Excepciones Preliminares, Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 2 de julio de 2004. Serie C No. 107, par. 108 - 111.

tribunal i d'obtenir la compareixença de tota persona que pugui aclarir els fets, a no ser obligat a declarar contra sí mateix i a no declarar-se culpable i a recórrer la decisió judicial davant òrgan superior.

2.2.2 Principals qüestions jurídiques que planteja el cas

Una vegada delimitat el contingut, en termes generals, dels drets dels membres de la comunitat que –segons la petició plantejada davant la Comissió IDH– es troben afectats en el present cas, es procedirà a l'anàlisi dels mateixos en el següent capítol.

Prèviament, cal destacar que la naturalesa pròpia del *Cas de la Comunitat camperola de Candela contra la Federació de Clonalia* presenta dues qüestions principals, a les quals ens atindrem en el nostre estudi.

La primera, fa referència al vincle entre el canvi climàtic i els drets humans, concretament els dels membres de la comunitat en el seu conjunt, i en com aquests es poden veure afectats per una acció u omissió d'un Estat en concret. La segona, es centra en les 23 famílies de la comunitat que entren a Clonalia, posant de relleu el terme “refugiats ambientals” i les garanties processals que ha de seguir tot procediment judicial del qual en són part.

a) Relació drets humans i canvi climàtic. Nexes de causalitat entre acció u omissió de Clonalia i la manca de gaudiment dels drets dels membres de la comunitat.

En les últimes dècades s'ha posat de manifest que el fenomen del canvi climàtic no només té impactes medioambientals i econòmics futurs i abstractes, sinó que també afecta, i de manera real i notòria, a persones i comunitats concretes. En aquest sentit, nombrosos Estats han reconegut que el canvi climàtic ja no és una amenaça futura sinó una realitat present que requereix d'una acció col·lectiva internacional.

Al mateix temps, però, s'ha fet evident que els efectes adversos del fenomen tenen un impacte directe i perjudicial en els principals drets humans internacionalment protegits¹⁸ com el dret a la vida, a l'alimentació, a la salut i, especialment, al medi ambient sa, considerats condicions prèvies per a l'exercici de la resta de drets. En paraules de Navanethem Pillay¹⁹ “*el canvi climàtic és un dels desafiaments més greus al que la humanitat s'ha hagut d'enfrontar mai, i té serioses implicacions per al compliment dels drets humans[...]. Una anàlisi dels drets humans mostra com les vides de les persones i de les comunitats es veuen afectades i per què cal integrar maneres de salvaguardar els drets humans en les polítiques i en les mesures per corregir el canvi climàtic*”²⁰.

Els diferents informes d'avaluació del Grup intergovernamental d'Experts sobre el Canvi Climàtic (d'ara en endavant, IPCC per les seves sigles en anglès “Intergovernmental Panel on Climate Change”) han posat de manifest que el canvi climàtic és un fenomen present que continuarà desenvolupant-se en el futur i que té (i tindrà) un seguit de conseqüències perjudicials per la plena realització efectiva dels drets humans. Els efectes del fenomen citat en el compliment dels drets humans es poden presentar en diferents territoris de manera directa, en forma de catàstrofes naturals o accidents meteorològics. Però també poden manifestar-se de manera indirecta, creant així vulnerabilitats en els nivells de salut i alimentació i en desplaçaments forçosos per causes ambientals²¹.

El progressiu augment de les temperatures està provocant grans canvis en els ecosistemes de tot el planeta, els quals es tradueixen en impactes a nivell local que afecten directament la qualitat de vida de persones i comunitats senceres. Així mateix, es preveu que aquests efectes tindran, o estan tenint, impactes més forts en països subdesenvolupats o en vies de desenvolupament, llur protecció dels drets humans també

¹⁸ A Cardesa-Salzmann, ‘Reflections on the Suitability of a Human Rights Approach in the Context of the Climate Change Regime’ in R Giles-Carnero (ed), *Cambio climático, energía y Derecho internacional: perspectivas de futuro*. (Thomson Aranzadi 2012). P 487. ISBN: 978-84-9014-099-4.

¹⁹ Navanethem (Navi) Pillay, és una jurista sud-africana que ocupà el càrrec d'Alta Comissionada de les Nacions Unides per als Drets Humans des de juliol de 2008, substituint a Louise Arbour, fins a l'agost de 2014, sent el seu successor Zeid Ra'ad Al Hussein. 2009.

²⁰ UN Practitioners' Portal on Human Rights Based Approaches to Programming: *La Dimensión del Cambio Climático en Materia de Derechos Humanos*. Entrevista con Stephen Humphreys, Director de Investigaciones del Consejo Internacional sobre Políticas de Derechos Humanos, Ginebra, y Ulrik Halsteen, Dependencia de Derechos Humanos y de Asuntos Sociales y Económicos, OACDH, Ginebra <<http://hrbportal.org/archives/insights/no-7-la-dimension-del-cambio-climatico-en-materia-de-derechos-humanos>> (darrer accés: 15-05-2015).

²¹ UN Doc A/HRC/10/61.

és més feble. D'aquesta manera, ens trobem en un escenari en el qual la intensitat de l'afectació per causes climàtiques d'aquests drets depèn, en la majoria de casos, de la ubicació del subjecte perjudicat. A més a més, aquesta vulnerabilitat geogràfica normalment s'associa amb la manca de capacitat d'adaptació als efectes del canvi climàtic, la qual cosa genera un estat encara més dèbil davant el fenomen climàtic.

Dins d'un mateix país, certs grups de persones resulten més vulnerables a les violacions de drets humans que altres, per raons com la pobresa, el gènere, l'edat, la condició de minoria o la discapacitat. Si bé és cert que totes les persones són iguals a nivell jurídic, la realitat posa de manifest que en algunes ocasions no totes les persones gaudeixen dels seus drets en igualtat de condicions, encara que es trobin en circumstàncies objectives similars²². Aquests grups acostumen a ser, entre d'altres, nens, dones, persones d'avançada edat, discapacitats i persones pobres i desplaçades, com presenta el cas objecte d'estudi; i a causa de la seva especial situació de vulnerabilitat, precisen d'una major protecció dels seus drets humans.

Segons l'anterior exposició d'arguments, és obvi que el canvi climàtic afecta negativament al gaudi dels drets humans, ara bé, fins a quin punt interactuen, o haurien d'interactuar, la lògica dels drets humans i la del canvi climàtic en el marc jurídic internacional?. Donada la seva intrínseca interrelació, podria el règim de protecció els drets humans incloure's com a base legal complementària en les polítiques de mitigació i adaptació al canvi climàtic?. Aquestes mateixes qüestions es poden llegir entre línies en el present cas, i encara que l'objecte d'estudi no és dotar-les d'una resposta inequívoca, es procurarà dibuixar un diàleg introductorí entre l'aproximació del règim del canvi climàtic i la protecció dels drets humans dels membres de la comunitat. Aquests drets, específicament, seran els drets a la vida i a la integritat personal, a la salut, a l'alimentació, a la propietat privada i al desenvolupament progressiu en connexió amb el dret al medi ambient sa.

En primer lloc, cal tenir en compte que el canvi climàtic i els drets humans són dos sectors diferents de l'ordenament jurídic internacional, doncs les obligacions primàries del primer es concentren en la CMNUCC, i les del segon, en els diferents tractats de

²² Asociación Interamericana Para La Defensa Del Ambiente, AIDA. *Guía de Defensa Ambiental: Construyendo La Estrategia Para El Litigio de Casos Ante El Sistema Interamericano*. Edición y Compilación: AIDA; México, 2008. P. 165. ISBN-13: 978-0-9823143-0-2. (2008).

protecció de drets humans i dret consuetudinari²³. Concretament, la CMNUCC no està dissenyada per tal de proporcionar protecció als drets humans, ajuda humanitària o bé reparació a les persones o comunitats que es vegin afectades per danys ambientals, encara que els seus articles busquin protegir el sistema climàtic en benefici de les presents i futures generacions de la humanitat. Així mateix, aquesta normativa constitueix un acord entre els Estats amb l'objectiu d'anticipar, preveure o reduir al mínim les causes del canvi climàtic i mitigar els seus efectes adversos²⁴, sense fer especial referència al grau de protecció que reben, ho haurien de rebre, els drets humans.

El canvi climàtic es presenta com a resultat d'un model socialment injust en poder de d'una minoria amb control econòmic que provoca una progressiva destrucció del medi ambient. Ens trobem davant d'un problema de gestió la solució del qual precisa de consens polític, on s'evidencia que els seus impactes en els drets humans, així com la seva intensitat, acostumen a estar determinats per factors no climàtics, tals com la discriminació i la desigualtat de les relacions de poder. Aquest fet denota la importància de regular l'amenaça del canvi climàtic en els drets humans mitjançant polítiques coherents amb els objectius generals dels drets humans, sent les normes i principis generals d'aquests les que haurien d'informar i servir de base d'aquestes mesures en l'àmbit del canvi climàtic²⁵. En aquest sentit, tal i com estableix l'Informe 10/61 del Consell de Drets Humans de les Nacions Unides sobre la relació entre el canvi climàtic i els drets humans de 15 de gener de 2009 (d'ara en endavant, Informe 10/61)²⁶, els subjectes perjudicats pel canvi climàtic, s'haurien de considerar agents actius del fenomen i no víctimes passives del mateix. Per aquest motiu, en els últims anys els Estats han prestat atenció a la potencial interacció entre les seves obligacions en el marc del canvi climàtic i en el marc de la protecció dels drets humans i a fi d'aconseguir una eficaç protecció de les persones i comunitats afectades. Com a resultat d'això, actualment s'està debatent l'aplicació d'un enfocament de drets humans en la prevenció i resposta als impactes del canvi climàtic.

²³ Cardesa-Salzmann (n 18).

²⁴ Lavanya Rajamani, Mac Darrow and Siobhan McInerney-Lankford, *Human Rights and Climate Change: A Review of the International Legal Dimension* (2011) 162 <<http://siteresources.worldbank.org/INTLAWJUSTICE/Resources/HumanRightsAndClimateChange.pdf>\n<https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/2291>\n<http://elibrary.worldbank.org/content/book/9780821387207>>.

²⁵ UN Doc A/HRC/10/61.

²⁶ Ibid.

Des d'una visió general, tenint en compte que una àmplia majoria dels Estats han firmat el nucli dur dels tractats internacionals sobre drets humans, com el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics²⁷ (d'ara en endavant, PIDCP) i el PIDESC, així com la CMNUCC i el Protocol de Kyoto, aquests estan obligats a tractar el problema del canvi climàtic, no només com a un problema ambiental global, sinó també com una preocupació dels drets humans²⁸. En aquest sentit, els Estats han de prendre en consideració els drets humans, tant des d'una perspectiva legal, en les seves negociacions per tal de no causar una incoherència ni una incompatibilitat en la matèria, com des d'una perspectiva ètica, doncs els drets humans es troben més enllà de la llei i la història i al seva protecció transcendeix d'un context social, cultural, econòmic, polític i religiós²⁹. En definitiva i d'acord amb el Consell Internacional de Polítiques de Drets Humans, donat el llenguatge compartit i codificat que ofereixen els drets humans, aquests serveixen de base per construir consens, en el present cas, en polítiques de canvi climàtic.

En segon lloc, el cas objecte d'anàlisi posa sobre la taula la necessitat d'atribuir la responsabilitat dels danys ambientals causats, establint així un nexa de causalitat entre actes u omissions dels Estats, en aquest cas de Clonalia, i els impactes en els drets humans de les víctimes, els membres de la comunitat. Segons la literalitat de la CMNUCC, el canvi climàtic es considera aquell “canvi en el clima atribuït directa o indirectament a l'activitat humana que altera la composició de l'atmosfera mundial i que s'adhereix a la variabilitat natural del clima observada durant períodes comparables”³⁰.

En aquest sentit, el mateix IPCC ha afirmat també que actualment, és summament probable que més de la meitat de l'augment observat en la temperatura mitjana global en superfície entre l'any 1951 i 2010 sigui conseqüència de la combinació de l'increment de les concentracions de GEH antropogèniques, principalment, i d'altres fonts d'origen humà. A més a més, les millors estimacions estableixen que la contribució de l'activitat humana a l'escalfament global és similar a l'escalfament

²⁷ International Covenant on Civil and Political Rights (adoptat 16 desembre 1966, entrada en vigor 23 març 1976) 999 UNTS 171 (1976).

²⁸ L. Rajamani, 'The Increasing Currency and Relevance of Rights-Based Perspectives in the International Negotiations on Climate Change' (2010) 22 *Journal of Environmental Law* 391 <<http://jel.oxfordjournals.org/cgi/doi/10.1093/jel/eqq020>> (darrer accés: 4-2-2015).

²⁹ *Ibid.*

³⁰ CMNUCC, art. 1.2.

observat durant aquests 59 anys³¹. Així mateix, és evident la significant presència antropogènica en la generació del fenomen climàtic, particularment per emissions de GEH.

La dificultat de la qüestió plantejada que s'intentarà resoldre en el següent capítol descansa en la construcció d'un vincle entre una determinada acció u ommissió de Clonalia que provoca, entre d'altres, la pujada del nivell del mar, i que aquest dany vulneri els drets dels membres de la comunitat. Per un costat i prèviament, cal tenir en compte que no està clar que els efectes físics de l'escalfament del planeta, d'origen antropogènic si es vol, es considerin *per se* violacions de drets humans ja que sovint els danys relacionats amb el canvi climàtic no poden atribuir-se clarament als actes o omissions de d'un o d'uns determinats Estats³². Per altre costat, si bé el règim dels tractats de la CMNUCC es centra en un problema essencialment global en base al principi de reciprocitat entre Estats parts, el Dret Internacional dels Drets Humans principalment es refereix a les responsabilitats dels Estats respecte les persones que es trobin en el seu territori o sota la seva jurisdicció, facilitant un marc més sòlid per a la seva protecció dels efectes del canvi climàtic davant conductes de l'Estat en l'àmbit nacional³³. En aquest sentit, és possible contrastar la vertical aplicació de la normativa de drets humans entre un Estat part i els seus ciutadans o persones sota la seva jurisdicció, amb l'horitzontal funcionament dels acords ambientals que presenta la CMNUCC entre les relacions dels Estats i el repartiment de la càrrega entre els països respecte les seves emissions. Ara bé, tal i com succeeix en el nostre cas, les causes dels efectes relacionats amb el canvi climàtic traspassen les fronteres nacionals i van més enllà del control efectiu de l'Estat. Caldrà doncs establir si les obligacions dels Estats en virtut del Dret Internacional de Drets Humans es poden estendre a persones que no es trobin dins del territori d'aquell Estat o del seu control efectiu.

En definitiva, si bé és cert que el règim del canvi climàtic i el de la protecció dels drets humans són branques del Dret separades, el *Cas de la Comunitat camperola de Candela contra la Federació de Clonalia* presenta una problemàtica la solució de la qual precisa de l'establiment d'un enllaç entre ambdós ordenaments jurídics. El fenomen del canvi

³¹ IPCC, 'Resumen Para Responsables de Políticas' (2013).

³² UN Doc A/HRC/10/61.

³³ Lavanya Rajamani, Mac Darrow and Siobhan McInerney-Lankford (n 24).

climàtic es presenta com a un problema mundial, motiu pel qual requereix una solució mundial.

Partint d'aquesta premissa, en els següents capítols es posarà de manifest el caràcter global del canvi climàtic així com presentarem el principi de cooperació internacional dels Estats com eina que permetrà encaixar la lògica dels drets humans amb la del canvi climàtic. Gràcies a aquest enllaç, es podrà establir la responsabilitat de les vulneracions dels drets humans afectats. En efecte, tal i com es veurà, l'ordenament jurídic internacional de drets humans perfila la CMNUCC emfatitzant que la cooperació internacional no només és oportuna, sinó que també és una obligació de drets humans, i que el seu objectiu principal és el seu efectiu compliment³⁴.

b) Relació refugiats i canvi climàtic. Les garanties processals.

En els darrers anys, el canvi climàtic i els seus efectes adversos s'han convertit en objecte d'anàlisi en el context dels desplaçaments de població. D'acord amb el que hem exposat anteriorment, els efectes climàtics a nivell local, com és la pujada del nivell del mar en el cas que ens ocupa, incideixen en el gaudi dels drets humans de la població afectada, fins al punt de posar en perill la seva supervivència. Conseqüentment, aquesta es veu forçada a abandonar el seu lloc d'origen i desplaçar-se, ja sigui cap a l'interior del seu país o traspasant les seves fronteres. El Primer Informe d'Avaluació de l'IPCC, a l'any 1990 ja va observar que les migracions humanes podrien ser el major efecte del canvi climàtic, produint-se principalment dins dels països i afectant primordialment a les regions i països més pobres³⁵.

Al llarg de la història, les degradacions ambientals han sigut un gran impuls del desplaçament de grans grups de persones, ja sigui per desastres naturals, conflictes bèl·lics o sobreexplotacions. Actualment les pressions ambientals sobre les comunitats humanes estan provocant desplaçaments de poblacions, generant la seva vulnerabilitat. Ara bé, els efectes del canvi climàtic no són l'únic factor determinant d'aquests fluxos de persones, doncs interactua amb altres condicionants econòmiques, socials o demogràfiques que forcen aquestes migracions en busca de noves oportunitats de

³⁴ UN Doc A/HRC/10/61.

³⁵ IPCC Working Group II, 'Climate Change: The IPCC Impacts Assessment' (1990). Chapter 6. <https://www.ipcc.ch/ipccreports/far/wg_II/ipcc_far_wg_II_full_report.pdf> (darrer accés:16-05-2015).

supervivència i desenvolupament. Aquests desplaçaments forçats ocasionen la violació de drets humans individuals i col·lectius, ja que el dret a un medi ambient sa –almenys en la seva formulació jurídica pròpia del sistema interamericà– es considera pressupòsit per la possible realització de la resta de drets.

En aquest context, les migracions de població s'han manifestat en dos tipus. Per un costat, les persones que es desplacen dins de les fronteres nacionals dels seus països continuen gaudint del ventall de garanties dels seus drets humans que el seu Estat els ofereix, tant si la migració és voluntària com forçosa, accentuant-se la seva protecció en aquest últim cas en virtut dels Principis Rectors dels Desplaçaments Interns³⁶. Per altre costat, hi ha poblacions que davant la impossibilitat de continuar vivint en el seu país, decideixen creuar les seves fronteres i entrar en altres Estats, assumint els obstacles que aquests els puguin oposar. En el cas objecte d'estudi ens trobem amb aquests dos grups de desplaçats: per una banda, els 14.000 ciutadans de Marsili que es troben en campaments temporals a les afores de Samantha; i per altra, les 23 famílies de la comunitat que emigren a Clonalia.

Davant d'aquesta situació migratòria i del seu progressiu creixement, a mitjans dels anys 80, un informe del Programa de Nacions Unides pel Medi Ambient (d'ara en endavant, PNUMA) elaborat pel professor Essam El-Hinnawi, va introduir el terme “refugiat ambiental” per a definir als afectats per aquests èxodes massius de població³⁷. D'acord amb El-Hinnawi un refugiat ambiental seria:

“who have been forced to leave their traditional habitat, temporarily or permanently, because of a marked environmental disruption (natural and/or triggered by people) that jeopardized their existence and/or seriously affected the quality of their life”³⁸.

En el cas que ens ocupa, les 23 famílies de la comunitat fan ús d'aquesta expressió jurídica sol·licitant el reconeixement del seu estatut de refugiats ambientals. Ara bé, el terme “refugiat ambiental” no es troba legalment establert en el context jurídic internacional, doncs es mou en un mar d'ambigüïtat en relació amb la definició de refugiat pròpia del dret internacional humanitari. Aquesta, es troba regulada a la

³⁶ Comisión de Derechos Humanos, ‘Principios rectores de los desplazamientos internos’ (UN Doc E/CN.4/1998/53/Add.2, 11 febrer 1998).

³⁷ E El-Hinnawi, *Environmental Refugees* (UNEP 1985), 4.

³⁸ Ibid.

Convenció de Ginebra sobre l'Estatut dels Refugiats de 28 de juliol de 1951³⁹, també coneguda com la "Carta Magna del Refugiat", juntament amb el seu Protocol de Nova York, de 31 de gener de 1967⁴⁰.

La qüestió que se'ns presenta en aquest punt és que la Carta, a l'hora de delimitar el contingut de "refugiat", exposa un llistat de 5 motius *numerus clausus* pels quals es pot atorgar aquest estatut personal de protecció, sense incloure, però, a les persones desplaçades internament, ni aquelles que s'han de desplaçar per motius ambientals. En la mateixa línia, tant els Estats i les institucions internacionals competents, així com la jurisprudència internacional i l'extensa doctrina han adoptat una actitud reticent respecte l'aplicació d'una interpretació extensiva del concepte de "refugiat" per tal de comprendre a les persones que es desplacen per causes ambientals. Conseqüentment, els refugiats ambientals no tenen cap base jurídica en el dret internacional humanitari, trobant-se així fora de tota protecció jurídica que preveu el marc legal d'acció de l'única agència oficial d'ajuda internacional pels refugiats, l'Alt Comissionat de Nacions Unides per els Refugiats (d'ara en endavant, ACNUR).

A aquesta circumstància cal afegir que, ni els diferents instruments de protecció de drets humans, ni la CMNUCC, amb el seu Protocol de Kyoto, ofereixen respostes clares referent als desplaçaments de poblacions com a conseqüència de la degradació ambiental, i concretament, de l'eventual immersió dels Estats insulars. En la mesura en que augmenti el deteriorament del medi ambient en els pròxims anys, la condició dels refugiats ambiental serà més alarmant. Aquesta manca de protecció requeriria de la creació una cobertura jurídica que permeti fer front als grans desplaçaments de població i assistir a aquelles persones que s'hagin vist obligades a abandonar les seves llars⁴¹. Així doncs, d'acord amb la proposta de Susanna Borràs Pentinat, davant de la "*llacuna jurídica existent en el Dret internacional dels refugiats, la protecció d'aquests desplaçats ambientals podria procurar-se mitjançant l'aplicació de la teoria dels Drets*

³⁹ Convention relating to the Status of Refugees (adoptat 28 juliol 1951, entrada en vigor 22 abril 1954) 189 U.N.T.S. 137 (1954).

⁴⁰ Protocol relating to the Status of Refugees (adoptat 31 gener 1967, entrada en vigor 4 octubre 1967) 606 U.N.T.S 267 (1967).

⁴¹ S Borràs Pentinat, 'Aproximación Al Concepto de Refugiado Ambiental: Origen y Regulación Jurídica Internacional', III Seminario sobre los agentes de la cooperación al desarrollo: refugiados ambientales, refugiados invisibles? (Universidad de Cádiz, 1 de abril 2008).

Humans i dels principis de Dret internacional del medi ambient”, aproximant així ambdues lògiques com a possible solució a la present problemàtica⁴².

Si es vol obtenir uns resultats efectius en la construcció d’aquesta cobertura jurídica, donada l’arquitectura de la comunitat internacional, en primer lloc s’haurà d’arribar a solucions polítiques adequades a llarg termini⁴³. Actualment, a partir dels Acords de Cancún⁴⁴, el desplaçament, la migració i el trasllat planificat com a conseqüència del canvi climàtic passen a formar part de les obligacions dels Estats part de la CMNUCC en matèria d’adaptació. Així mateix, s’ha produït un canvi de paradigma en el que les potencials migracions per causes ambientals ja no són només un problema de protecció internacional sinó que també poden ser considerades com a “estratègia d’adaptació”⁴⁵.

En les següents al·legacions de les parts, s’adoptarà el mateix enfocament portant a col·lació el ja citat principi de cooperació internacional com a enllaç entre la CMNUCC i el règim d’assistència humanitària referent als desplaçaments de població per causes ambientals.

L’ambigüitat que envolta la figura del “refugiats ambiental” també té repercussió en la seva vessant processal en el cas objecte d’anàlisi, doncs les 23 famílies incoen un procediment judicial mitjançant la seva sol·licitud d’atorgament de l’estatut de refugiats. Així doncs, en el següent capítol també es procurarà tractar la situació d’aquestes 23 famílies des d’una perspectiva formal. Per un costat, s’analitzarà el procediment seguit per a decidir sobre la concessió de protecció com a refugiats ambientals. Per un altre, s’estudiarà la posterior ordre de deportació i detenció de les famílies. En aquest context, es veurà com entren en joc els drets a la llibertat personal i a la circulació i residència, juntament amb el dret a les garanties judicials mínimes dels individus que integren les 23 famílies de la comunitat.

⁴² Ibid. p. 10.

⁴³ UN Doc A/HRC/10/61.

⁴⁴ Decisión 1/CP.16 (UN Doc FCCC/CP/2010/7/Add.1, 15 març 2011). En el paràgraf 14, apartat f) s’estableix: “Invita a todas las Partes a que intensifiquen su labor de adaptación dentro del Marco de Adaptación de Cancún, teniendo en cuenta sus responsabilidades comunes pero diferenciadas y sus capacidades respectivas, así como sus propias circunstancias, objetivos y prioridades de desarrollo nacionales y regionales, entre otras cosas mediante lo siguiente: f) La adopción de medidas para mejorar el entendimiento, la coordinación y la cooperación en lo que respecta al desplazamiento, la migración y el traslado planificado como consecuencia del cambio climático, cuando corresponda, a nivel nacional, regional e internacional”.

⁴⁵ N Arenas Hidalgo ‘El cambio climático y los desplazamientos de población’ in R Giles-Carnero (ed), *Cambio climático, energía y Derecho internacional: perspectivas de futuro*. (Thomson Aranzadi 2012). P 487. ISBN: 978-84-9014-099-4.

El dret a la llibertat de pensament i expressió, concretament en el que es refereix al dret a l'accés a la informació, també serà objecte d'estudi a fi de protegir el seu nucli dur dins aquesta qüestió fàctica referent a la privacitat de l'informe de la CEN sobre la situació de risc dels territoris insulars afectats per la pujada del nivell.

En definitiva, l'enllaç entre els drets humans dels membres de la comunitat i el canvi climàtic, les dificultats per establir la responsabilitat de les vulneracions dels primers per causes ambientals i la situació i tracte de les 23 famílies de la comunitat que es desplacen a Clonalia per causes ambientals són els dos principals temes que formen el fons d'aquest anàlisi jurídic.

3. Anàlisi de les diferents tesis jurídiques en conflicte

La finalitat d'aquest capítol és analitzar les dues postures jurídiques que es troben en controvèrsia en el present cas. El fil argumental de les següents al·legacions seguirà l'estructura establerta en l'anterior epígraf. En primer lloc, s'exposaran els arguments d'ambdues parts respecte la relació entre els drets humans i el canvi climàtic, posant de relleu la possible existència o no d'un nexa causal entre acció u omissió de Clonalia i les afectacions dels drets humans dels membres de la comunitat; i en segon lloc, s'exposarà també la posició de les parts sobre la problemàtica relativa a les famílies que emigren a Clonalia, a la conseqüent sol·licitud de l'estatut de refugiat per raons ambientals i, finalment, a l'exigència de les garanties processals mínimes dels procediments que resolen la seva situació.

3.1 Arguments de la part actora o comunitat camperola de Candela

L'exposició dels al·legats es divideix en dues parts: En primer lloc, es procedeix a desenvolupar els arguments en els quals es podria fonamentar, des de la perspectiva de la part actora, la responsabilitat de Clonalia en les violacions dels drets dels membres de la comunitat de candela regulats en els articles 21, 5 i 26 de la CADH en connexió amb els articles 10 i 11 del PSS. En segon lloc, s'exposa el raonament que podria sustentar l'al·legació segons la qual les actuacions de Clonalia van vulnerar els drets reconeguts als articles 22, 8, 7, 19 i 13 de la mateixa Convenció relatiu a les 23 famílies que van entrar al seu territori i a la posterior deportació de les mateixes.

a) Responsabilitat de Clonalia respecte els danys ambientals soferts per la Comunitat camperola de Candela.

L'argumentació de la part actora en aquest punt seguirà el següent *iter*:

1. La Comunitat camperola de Candela està veient afectats els seus drets humans a causa dels efectes adversos del canvi climàtic.
2. Clonalia tenia un deure garant respecte als drets dels membres de la Comunitat de Candela el qual va incomplir.

En primer lloc, aquesta part pot al·legar amb caràcter general que els drets civils a la propietat privada i a la integritat física, psíquica i moral així com dels drets econòmics, socials i culturals al desenvolupament progressiu en connexió amb el dret al medi ambient sa dels seus membres s'estan veient afectats pels impactes del canvi climàtic. En aquest sentit, els representants de la comunitat podrien portar a col·lació la recent resolució 26/27 del Consell de Drets Humans de Nacions Unides⁴⁶ així com els diversos informes de l'IPCC, els quals ja han reconegut al canvi climàtic com a amenaça immediata i d'abast global que té implicacions negatives per al ple gaudi dels drets humans⁴⁷. Els efectes adversos d'aquest fenomen són especialment visibles i perjudicials quan incideixen en petits països insulars, com la República de Marsili, afectant especialment el *modus vivendi* de la seva població en general, i dels membres de la comunitat, en particular⁴⁸.

La part actora podria recolzar les seves al·legacions en el fet que la progressiva pujada del nivell del mar ha inundat ja gran part de la superfície de Marsili, concretament, el territori on la Comunitat sustenta les seves activitats i la seva vida⁴⁹. Així mateix, els membres de la comunitat estan veient vulnerat el seu dret a la propietat privada, regulat a l'article 21 de la CADH, doncs s'han vist privats, o es veuran en un futur proper, de tots els seus béns així com de l'ús i gaudi de les terres que conreaven⁵⁰. La part actora pot evidenciar que les circumstàncies donades posen en dubte la supervivència dels membres de la comunitat, revestint d'especial gravetat la seva situació. Aquest fet incideix directament en el seu dret a la integritat personal, dret que es consagra a l'article 5 de la CADH. En aquest punt, els representants de la comunitat poden fer valer una afectació bidimensional del citat dret a la integritat: en primer lloc, referent a la dimensió psíquica i moral, i en segon lloc, a la dimensió física.

D'una banda, aquesta part posaria de manifest l'afectació a l'esfera moral del bé jurídic protegit, en el sentit reconegut per la Cort IDH en reiterades ocasions com, entre

⁴⁶ Human Rights Council 'Human Rights and Climate Change' (UN Doc A/HRC/RES/26/27, 15 juliol 2014).

⁴⁷ IPCC, 'Resumen Para Responsables de Políticas' (2013).

⁴⁸ IPCC Working Group II (n 35). Vegeu Annex 1. Fets del cas, par. 22, 23, 24, 25 i 29.

⁴⁹ Vegeu Annex 1. Fets del cas, par. 22, 29 i 55.

⁵⁰ Vegeu Annex 1. Fets del cas, par. 63.

d'altres, el *Cas de les Massacres de Ituango contra Colòmbia*⁵¹. Com a conseqüència de la progressiva disminució del seu territori, la gran majoria dels membres de la comunitat es veu forçada a desplaçar-se davant la pèrdua de les seves residències i de tota possibilitat de seguir vivint en el lloc amb el qual mantenen un fort vincle pel fet de ser una comunitat camperola. Així mateix, la part actora pot al·legar que aquesta situació, agreujada per la impotència de veure desaparèixer tots els fruits dels seus esforços i l'angoixa per mancar de mitjans econòmics per poder desenvolupar les seves vides en un futur, afecta també greu i directament l'esfera psíquica d'aquest dret⁵².

D'altra banda, la representació dels membres de la comunitat també al·legarien que els impactes climàtics descrits incideixen en l'esfera física del bé jurídic protegit de l'article 5. Paral·lelament, es portaria a col·lació l'estreta relació del dret a la integritat física amb l'atenció a la salut humana⁵³ i el dret a un medi ambient sa⁵⁴, previstos als articles 10 i 11 respectivament del PSS. La pèrdua dels cultius de subsistència de la comunitat, les inundacions cròniques així com l'increment de la temperatura poden causar el brot de malalties transmeses per l'aigua i la seva propagació; impactant tot això negativament en el dret a la salut dels membres de la Comunitat.

Així mateix en relació amb el dret al desenvolupament progressiu de l'article 26 de la CADH, entenent al medi ambient com a conjunt d'elements constitutius de l'hàbitat natural de la humanitat, els representants de la comunitat poden declarar que la degradació del mateix influeix tant en la salut com en l'efectivitat dels drets econòmics, socials i culturals dels membres de la comunitat. En la mateixa línia, i seguint el precedent de la CIDH, portarien a col·lació l'obligació que tenen tots els Estats de regular les activitats que explotin els recursos naturals amb la finalitat de no vulnerar drets humans⁵⁵. En aquest punt, cal tenir en compte que el contingut del dret al

⁵¹ Corte IDH. *Caso de las Masacres de Ituango Vs. Colombia*. Vegeu també en aquest sentit: Corte IDH. *Caso de la Comunidad Moiwana Vs. Surinam*. Excepciones Preliminares, Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia 15 de junio de 2005. Serie C No. 124.

⁵² Corte IDH. *Caso de las Masacres de Ituango Vs. Colombia*. par. 270-277; Corte IDH. *Caso de la Comunidad Moiwana Vs. Surinam*, par. 90 i ss i 103.

⁵³ Corte IDH. *Caso "Instituto de Reeducación del Menor" Vs. Paraguay*. Excepciones Preliminares, Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 2 de septiembre de 2004. Serie C No. 112.

⁵⁴ Corte IDH. *Caso Kawas Fernández Vs. Honduras*, par. 148.

⁵⁵ CIDH, 'Informe sobre la situación de los derechos humanos en Ecuador'. Capítulo VIII. *Asuntos de derechos humanos de especial relevancia para los habitantes indígenas del país* (1997) OEA/Ser.L/V/II.96. Doc. 10 rev. 1. 24 abril 1997. P. 86. "sólo podrá sustentarse el progreso social y la prosperidad económica si nuestras poblaciones viven en un medio saludable y se gestionan con cuidado y

desenvolupament depèn de la situació econòmica de cada Estat. Tractant-se d'una comunitat camperola, la inundació del territori on viu li impedeix accedir als seus mitjans de subsistència, procedents de la terra en la seva majoria. D'acord amb aquest ordre d'idees, la part actora pot remarcar l'obstacle que afronten els membres de la comunitat per tal d'aconseguir un desenvolupament integral com a éssers humans. La raó principal descansa en la privació de recursos necessaris que pateixen, com d'aliments bàsics, i de mínims nivells de salut, així com el desenvolupament progressiu dels drets econòmics, socials i culturals de la comunitat en el seu conjunt.

Partint d'aquest context general, el segon argument dels representants de la comunitat consisteix a fonamentar la responsabilitat de Clonalia en la causació d'aquesta situació que travessen els seus membres. En aquests al·legats, la part actora pot invocar el deure de garant de Clonalia respecte als drets dels membres de la Comunitat, el qual pot desdoblar-se en dues obligacions. En primer lloc, Clonalia té el deure d'adoptar les mesures necessàries per prevenir el focus de risc, és a dir, té l'obligació d'adoptar mesures reals i efectives per tal de mitigar el canvi climàtic. En segon lloc, i en tot cas, una vegada concretat aquest risc, Clonalia va incomplir el deure de cooperar amb Marsili per protegir els drets dels seus ciutadans davant les reiterades sol·licituds d'ajuda que aquest Estat va dirigir a la comunitat internacional i en concret a Clonalia.

La primera obligació de Clonalia l'incompliment de la qual reclamaria aquesta part, té relació amb el deure prevenir el focus de risc, en la línia del que ha establert la Cort IDH en el citat *Caso de las Massacres de Ituango* en connexió amb l'article 4.1.b de la CMNUCC. Com s'ha exposat en el present cas, el risc objectiu generat per l'Estat és la possibilitat que es violin els drets humans dels membres de la comunitat com a conseqüència de la pujada del nivell del mar causada pel canvi climàtic. Clonalia va generar aquest risc per ser emissor històric de GEH i per no controlar les emissions d'indústries particulars a l'interior del seu territori⁵⁶. Si bé aquesta part és conscient que Clonalia no és l'únic emissor a nivell mundial, en aquest cas pot invocar l'aplicació de la regla d'atribució de responsabilitat internacional per pluralitat d'Estats responsables⁵⁷.

responsabilidad nuestros ecosistemas y recursos naturales” < <http://www.cidh.org/countryrep/Ecuador-sp/Capitulo%208.htm> > (darrer accés 15-02-2015).

⁵⁶ Annex 1. Fets del cas, par. 21, 33 i 34.

⁵⁷ International Law Commission 'Draft articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts', art. 47 (2001).

Aquesta, estableix que quan diversos Estats incorren en un fet internacionalment il·lícit, tots són responsables internacionalment i de manera proporcional a la seva participació en el mateix. En conseqüència, es podria afirmar raonablement que a Clonalia li és atribuïble la creació objectiva d'un risc, és a dir, la possible violació de drets humans a causa de la pujada del nivell del mar en aquest cas.

Davant d'aquesta situació de risc imminent, la comunitat pot al·legar l'obligació positiva de preveure de Clonalia, en virtut del seu deure de garant previst a l'article 1.1 de la CADH, la qual inclou l'obligació d'adoptar totes les mesures de caràcter jurídic, polític, administratiu i judicial amb l'objectiu d'assegurar que les eventuais violacions de drets humans es configuren⁵⁸. Sota el dret internacional dels drets humans s'ha establert que col·locar els drets humans en una situació objectiva de risc no és una violació sempre que l'Estat que la genera adopti totes les mesures suficients i efectives per evitar les conseqüències d'aquest risc. Cal tenir en compte que, mentre la situació de risc subsisteixi, s'accentuen aquests deures de prevenció i protecció⁵⁹. Específicament, aquesta obligació sorgeix quan: 1) l'autoritat estatal té coneixement del risc⁶⁰; 2) el qual ha de ser real i immediat⁶¹; 3) que el risc recaigui sobre un individu o grup d'individus determinat⁶²; i 4) que l'Estat estigui en possibilitats raonables d'evitar o prevenir el risc⁶³.

En relació amb el present cas, la part actora pot manifestar que:

Clonalia no va adoptar les mesures suficients i efectives per evitar les conseqüències del risc que va crear objectivament. Així doncs, la Federació va actuar negligentment tot i conèixer la greu situació que estava travessa Marsili i els seus habitants gràcies als diferents informes del G2C2 i a les diferents crides d'ajuda de Marsili a la comunitat internacional⁶⁴(1). A més a més, es posaria de manifest l'immediat risc al que es van sotmetre les 23 famílies marsilianes, doncs aquest ja s'havia configurat per les famílies

⁵⁸ Corte IDH. *Caso González y otras ("Campo Algodonero") Vs. México*. Excepción Preliminar, Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 16 de noviembre de 2009. Serie C No.205. supra nota 6, par 252; Corte IDH. *Caso Velásquez Rodríguez Vs. Honduras*. Fondo. Sentencia de 29 de julio de 1988. Serie C No. 4. supra nota 8. par. 166;

⁵⁹ Corte IDH. *Caso de las Masacres de Ituango Vs. Colombia*, par. 134.

⁶⁰ Corte IDH. *Caso Campo Algodonero vs México*, supra nota 6, par. 280.

⁶¹ Ibid.

⁶² Corte IDH. *Caso de las Masacres de Ituango Vs. Colombia*. supra 10, par. 134.

⁶³ Corte IDH. *Caso de la Masacre de Pueblo Bello Vs. Colombia*. Sentencia de 31 de enero de 2006, par. 123.

⁶⁴ Vegeu Annex 1. Fets del cas, par. 27 i 30.

distribuïdes en els campaments temporals en condicions no compatibles amb la dignitat humana⁶⁵(2). La població a la qual es dirigeix el risc és determinada, tota la població de Marsili, incloent a la Comunitat (3). Finalment, la comunitat podria concloure que l'Estat va tenir les possibilitats raonables d'evitar i preveure la generació del risc perquè va ratificar la CMNUCC. Addicionalment, tot i que Clonalia no va ratificar el Protocol de Kyoto, a partir del comunicat que va realitzar, tenia l'obligació de contribuir a mitigar els efectes adversos del canvi climàtic⁶⁶. A mode de tancament de l'argumentació, aquesta part podria remarcar la voluntat de Clonalia en la seva conducta, doncs no només va incomplir aquestes obligacions, sinó que va seguir fomentant amb satisfacció el consum de petroli en el seu territori⁶⁷.

Conseqüentment, aquesta part també pot reclamar l'incompliment d'una segona obligació del deure de garant de Clonalia respecte els drets dels membres de la comunitat camperola de Candela. Els seus representants poden al·legar que la pobresa extrema de Marsili està impedit que aquest pugui fer front, de manera efectiva, a les amenaces ambientals que sofreix⁶⁸. Per aquest motiu Marsili ha sol·licitat repetidament cooperació a la comunitat internacional, especialment dirigida a Clonalia en raó dels vincles històrics, la proximitat territorial i els assumptes migratoris que evidentment comparteixen⁶⁹.

Així doncs, la part actora podria exposar el deure de Clonalia de cooperar amb Marsili en l'adaptació als efectes adversos del canvi climàtic i en la protecció dels drets dels seus ciutadans. Per un costat, conforme al principi de responsabilitats comunes però diferenciades (d'ara en endavant, RCPD), previst a l'article 3.1 de la CMNUCC així com als articles 4.1. i 4.4. de la mateixa Convenció, els Estats desenvolupats –com Clonalia– tenen una especial obligació de cooperar amb els estats en vies de desenvolupament –com Marsili– en l'adopció de mesures d'adaptació davant dels seus efectes adversos. Per altre costat, el principi de RCPD també opera en relació amb els drets humans afectats pel canvi climàtic, tal com es desprèn dels Acords de Cancún⁷⁰. Així mateix, l'article 2.1 del PIDESC juntament amb l'Observació General n° 3 del seu

⁶⁵ Vegeu Annex 1. Fets del cas, par. 24 i 27.

⁶⁶ Vegeu Annex 1. Fets del cas, par. 15. CMNUCC, art. 4.2.a i Protocol de Kioto, art. 10. b).

⁶⁷ Vegeu Annex 1. Fets del cas, par. 45.

⁶⁸ Vegeu Annex 1. Fets del cas, par. 23 i 26.

⁶⁹ Vegeu Annex 1. Fets del cas, par. 27.

⁷⁰ UN Doc FCCC/CP/2010/7/Add.1, 15 març 2011, par. 8.

Comitè⁷¹, estableix que la cooperació per al desenvolupament és una obligació de tots els Estats.

Els representants de la comunitat, una vegada presentada la seva argumentació, podrien proposar a la Cort IDH que el deure de garant dels Estats davant els drets humans reconeguts a la CADH fos també interpretat de conformitat amb l'obligació de cooperació exposada, perfilada a la llum del principi de RCPD. Així mateix, s'evidenciaria que Clonalia ha omès aquest deure en desatendre per complet les peticions d'ajuda emeses per Marsili dirigides a l'adopció de mesures d'adaptació als efectes adversos del canvi climàtic. Addicionalment, la part actora podria al·legar que Clonalia està obstaculitzant la protecció dels membres de la comunitat. D'una banda, mitjançant la imposició d'un visat per a aquells que acudeixen al seu territori⁷² i, d'altra, mostrant una actitud poc cooperadora, tal com es desprèn del comunicat de l'Ambaixadora de Marsili⁷³, davant el conflicte relatiu a les 23 famílies de la comunitat que ja es troben al seu territori.

En essència, l'esquelet de l'argumentació presentada per aquesta part seria el següent: en primer lloc, es demostra que els efectes del canvi climàtic afecten negativament el gaudi per part dels membres de la comunitat de determinats drets humans reconeguts en la CADH. En segon lloc, sobre la base d'una interpretació conforme d'aquesta Convenció amb l'article 2.1 PIDESC i l'article 3.1 de la CMNUCC, Clonalia ostenta una posició de garant respecte del gaudi dels drets humans de la comunitat. I finalment, que l'incompliment de l'obligació de cooperar en la mitigació i adaptació dels efectes adversos del canvi climàtic i en la plena realització d'aquests drets humans al territori de Marsili, constitueix una violació de la CADH.

⁷¹ Comité del Pacto Internacional de Derechos Económicos, Sociales y Culturales, 'Observación General 3: La índole de las obligaciones de los Estados partes', vol 3 (1990). Par. 14.

⁷² Vegeu Annex 1. Fets del cas, par. 25.

⁷³ Vegeu Annex 1. Fets del cas, par. 55.

b) Vulneració dels drets de les 23 famílies en territori de Clonalia i posterior deportació de les mateixes.

En aquest apartat, la part actora es pronunciarà sobre els següents punts:

- El procediment de tramitació de la sol·licitud d'asil va violar l'article 22.7 de la CADH en la seva vessant processal, en connexió amb l'article 8.1 del mateix instrument.
- El procediment de deportació no es va desenvolupar conforme a les garanties previstes a l'article 8 CADH i per tant va suposar una violació de l'article 22.8 de la mateixa convenció.
- Les detencions efectuades per Clonalia van violar l'article 7 i també l'article 19 per als menors involucrats en el cas, ambdós consagrats a la CADH.
- La denegació d'accés a l'informe del CEN va suposar una vulneració de l'article 13 de la CADH en la seva vessant d'accés a la informació.

Referent al primer argument, els representants de la comunitat poden al·legar que Clonalia va violar l'article 22.7⁷⁴ en la seva vessant processal. Aquest raonament descansa en la inadmissió a tràmit pel MEXT de la sol·licitud d'estatus de refugiat de les 23 famílies de la comunitat de Candela⁷⁵, sense abordar el fons de la petició i impeding als interessats defensar els seus drets i exposar les seves al·legacions de forma efectiva.

Tal com determina part de la doctrina⁷⁶, el dret de petició té un doble vessant: per un costat, el dret de qui es considera refugiat a demanar que s'estudiï la seva reclamació; per un altre costat, l'obligació dels Estats o de l'ACNUR de donar tràmit a aquesta petició. Així mateix, aquesta part posaria de manifest que en el dret dels refugiats l'únic criteri d'admissibilitat és que la persona que reclama es consideri a si mateixa com a tal⁷⁷. Aquest extrem no es va complir ja que les autoritats del MEXT de Clonalia no van entrar a considerar les sol·licituds basant-se en l'absència de validesa de les mateixes. Si

⁷⁴ Aquest article 22.7 ha de ser interpretat a la llum de la Convenció de Ginebra sobre l'estatut dels refugiats.

⁷⁵ Vegeu Annex 1. Fets del cas, par. 52.

⁷⁶ L'article 38.1.d de l'Estatut de la Cort Internacional de Justícia estableix l'aplicació de les decisions doctrinals com a mitjà auxiliar per a la determinació de les regles del dret.

⁷⁷ F Galindo Vélez 'Consideraciones sobre la determinación de la condición de refugiado' in S Namihas, *Derecho Internacional de Los Refugiados* (2001).

bé és cert que el Comitè Executiu de l'ACNUR ha reconegut com un problema les sol·licituds freturoses de fonament, recomana prendre mesures per fer front a les sol·licituds manifestament infundades, com per exemple l'adopció de procediments exprés⁷⁸. En tot cas, la part actora pot portar a col·lació que, d'acord amb aquest organisme internacional, és fonamental que aquests procediments brindin garanties als sol·licitants.

Seguint aquesta línia, els representants de la comunitat també emfatitzarien la importància de les entrevistes personals i del dret a un revisió abans de ser rebutjat en frontera o expulsat, exposant l'incompliment d'aquestes obligacions per part de Clonalia⁷⁹. Addicionalment, la part actora recordaria que el fet que fos el propi MEXT l'encarregat de revisar les seves pròpies decisions⁸⁰, impedia que es donés la independència d'instàncies considerada com a necessària per la Comissió IDH⁸¹.

En aquest context, es pot remarcar la presència de menors entre les 23 famílies sol·licitants. Segons la jurisprudència de la Cort IDH en el *Caso Família Pacheco Tineo contra Bolívia*⁸², als menors els assisteixen unes garanties específiques. Així, aquesta part al·legaria l'incompliment d'aquesta obligació de garanties de Clonalia per la falta d'avaluació individualitzada dels subjectes sol·licitants.

Continuant amb el segon argument, aquesta part pot exposar que el procediment de deportació iniciat per la Federació de Clonalia una vegada denegada la sol·licitud d'asil, va vulnerar de forma clara dos drets dels membres de les famílies marsilianes. Per un costat, el dret a les garanties mínimes del degut procés, exigides per l'article 8 de la CADH i per la jurisprudència de la Cort IDH. Per altre costat, el dret a la no devolució de l'article 22.8 de la CADH en la seva vessant processal, en relació amb l'article 8.1 de la mateixa Convenció.

En aquesta matèria, els representants de la comunitat poden acollir-se al criteri establert per la Cort IDH en situacions similars a la que ens ocupa, concretament en els casos

⁷⁸ Comité Ejecutivo de ACNUR, 'Informe N° 30 (XXXIV) El Problema de las solicitudes de asilo o la condición de refugiado manifiestamente infundadas o abusivas' (1983). Apartat b).

⁷⁹ Ibid. Apartat e).

⁸⁰ Vegeu Annex 1. Fets del cas, par. 54.

⁸¹ CIDH, 'Informe sobre la situación de los derechos humanos de los solicitantes de asilo en el marco del Sistema Canadiense de determinación de la condición de refugiado' (2000), par. 12.

⁸² Corte IDH. *Caso Familia Pacheco Tineo Vs. Bolivia*. Excepciones Preliminares, Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 25 de noviembre de 2013. Serie C No. 272, par. 224.

*Nadege Dorzema i altres contra la República Dominicana*⁸³ i *Família Pacheco Tineo contra Bolívia*⁸⁴. El raonament d'aquest tribunal, en termes generals, gira en torn la necessitat de realitzar un examen raonable i objectiu de les circumstàncies personals que concorren en cadascuna de les persones afectades en el procés de deportació. Sota aquest suport jurisprudencial, la part actora podria reclamar la falta d'aquest examen per part de les autoritats de Clonalia.

A més a més, els representants de la comunitat poden al·legar la manca d'informació clara i personalitzada per part de les autoritats de Clonalia a les 23 famílies de la comunitat. Per un costat, referent a les suposades infraccions administratives que aquests havien comès; i per altre costat, en relació a les possibilitats de gaudir d'assistència consular i defensa lletrada, violant així totes les garanties de l'article 8.2 de la CADH.

La part actora pot posar així de manifest que l'irregular procés d'expulsió no va ser més que un tràmit formal per tal de revestir amb un tint de legalitat la decisió, ja presa, d'expulsar tots els ciutadans de Marsili que entressin al país. Així, al·legaria com a conclusió que la decisió d'expulsió va ser indubtablement arbitrària. Doncs el fet de no haver atès ni comprovat les circumstàncies individuals dels desplaçats va impossibilitar que les autoritats de Clonalia poguessin determinar amb seguretat que, respecte aquestes 23 famílies, no es donaven les circumstàncies previstes per l'art. 22.8 de la CADH com a causes de no devolució.

Portant novament a col·lació el *Caso Família Pacheco Tineo contra Bolívia*, la Cort va determinar que quan un estranger al·legui davant d'un Estat un risc en cas de devolució, per respectar les garanties mínimes, les autoritats d'aquest Estat hauran d'entrevistar a la persona i realitzar una avaluació prèvia o preliminar⁸⁵. Sobre aquest extrem, els representants de la comunitat poden recordar la pròpia percepció de por o risc de retorn a la seva terra al·legada per les famílies marsilianes. Així mateix, remarcarien la necessitat de reforçar encara més el deure estatal d'analitzar de forma detallada i individual les circumstàncies personals, extrem que al·leguen incomplet.

⁸³ Corte IDH. *Caso Nadege Dorzema y otros Vs. República Dominicana*. Fondo Reparaciones y Costas. Sentencia de 24 de octubre de 2012 Serie C No. 251, par. 171.

⁸⁴ Corte IDH. *Caso Familia Pacheco Tineo Vs. Bolivia*, par.159.

⁸⁵ Corte IDH. *Caso Familia Pacheco Tineo Vs. Bolivia*, par. 136.

El tercer argument dels representants de la comunitat es centra en les detencions de la meitat de les famílies i dels seus fills menors per part de les autoritats de Clonalia. Aquesta part pot sostenir que aquestes actuacions, en virtut del procés de deportació, van violar el dret de lliure circulació dels detinguts, consagrat en l'article 7 de la CADH, i en connexió amb el aquest, els drets del nen previstos en l'article 19 de la mateixa Convenció⁸⁶.

En aquest argument, es destacaria que les detencions no van respectar les condicions exigides a la CADH per la limitació d'aquest dret. La llei 715/1989 de Clonalia sobre migració preveu la possibilitat de detenir a persones immigrants sense la deguda autorització d'entrada o il·legals⁸⁷. Es podria considerar sota aquesta condició les 23 famílies de Marsili, ja que no gaudien del visat d'entrada corresponent ni tampoc es trobaven protegits sota el règim d'asil. No obstant, la part actora pot al·legar que aquesta previsió normativa simplement va servir com a justificant legal per tal de procedir a les detencions. En aquest sentit, els representants de la comunitat poden evidenciar que no es van valorar mesures alternatives menys oneroses per garantir la compareixença d'aquestes persones en el procés, tal i com ha exigit la Cort IDH en el *Caso de las personas dominicanas y haitianas expulsadas contra la República Dominicana*⁸⁸, sobre la base de Nacions Unides, concretament l'Informe del Grup de Treball sobre la Detenció Arbitrària⁸⁹. D'aquesta manera, els representants de la comunitat podrien portar a col·lació que les víctimes en cap moment es van oposar al procés de deportació mitjançant la fugida. Aquestes van seguir fent la seva vida amb total normalitat, i encara amb més raó volien romandre dins de Clonalia, en tant que aquesta va ser la seva primera intenció en marxar de Marsili. Per aquest motiu, la part actora al·legaria que les detencions van ser una mesura del tot desproporcionada, ja que els danys que es van causar a aquestes famílies no es poden justificar amb la consecució d'una fi legítima per part de l'Estat. Argumenta doncs, que la manca d'una realitat que

⁸⁶ CADH, art. 19 “Derechos del Niño: Todo niño tiene derecho a las medidas de protección que su condición de menor requieren por parte de su familia, de la sociedad y del Estado”.

⁸⁷ Vegeu Annex 1. Fets del cas, pars. 25 i 47-49.

⁸⁸ Corte IDH. *Caso de personas dominicanas y haitianas expulsadas Vs. República Dominicana*. Excepciones Preliminares, Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 28 de agosto de 2014. Serie C No. 282, par. 360.

⁸⁹ Consejo de Derechos Humanos, ‘Informe del Grupo de Trabajo sobre la detención arbitraria’, (UN Doc A/HRC/13/30, 18 gener 2010) , par. 59 i 60.

així ho requerís comportà directament la detenció administrativa de les famílies, la qual la Cort IDH ha establert com a solució *d'última ratio*⁹⁰.

Adicionalment, els representants de la comunitat poden posar de nou sobre la taula la protecció dels drets dels menors detinguts. Aquests, per la seva especial situació de vulnerabilitat mereixen, segons la Cort IDH i sobre la base d'informes de l'Organització de Nacions Unides, un major grau de protecció en els processos migratoris. D'aquesta manera es busca garantir l'interès superior del menor i la protecció de la família⁹¹. Per aquest motiu, aquesta part senyalaria la indubtable necessitat de que les autoritats de Clonalia haguessin fet una detallada valoració de les circumstàncies personals dels menors detinguts. Així, podria argumentar que Clonalia va ometre aquest requisit, doncs d'haver-se complert, s'haurien ponderat l'aplicació de mesures alternatives a la privació de llibertat⁹².

En darrer lloc, els representants de la comunitat poden al·legar la violació del dret de llibertat d'expressió –consagrat a l'article 13 de la CADH– en la seva vessant d'accés a la informació. Aquest raonament es basa en la denegació de la sol·licitud d'accés a l'informe elaborat pel CEN ordenat pel govern de Clonalia. En virtut de la jurisprudència i pràctica de la Cort IDH⁹³, aquesta part exposaria la delimitació del dret objecte d'anàlisi, el qual està compost: pel dret dels ciutadans de sol·licitar l'accés a la informació en poder de les autoritats de l'Estat, per un costat, i per l'obligació positiva de proveir-la que recau sobre aquestes, per un altre.

Si bé és cert que el dret a l'accés a la informació no és un dret absolut, els representants de la comunitat podrien al·legar que la limitació del mateix per part de Clonalia no va respectar les condicions de legitimitat mínimes exigides per la Cort IDH. Concretament, en el *Cas Claude Reyes contra Xile*⁹⁴, la Cort va establir que per tal de que es pogués imposar una restricció a l'exercici del dret a l'accés a la informació, aquesta havia de

⁹⁰ Veure en aquest sentit: Corte IDH. *Caso de personas dominicanas y haitianas expulsadas Vs. República Dominicana*, par. 359; i UN Doc A/HRC/30/13, par. 59 i 60.

⁹¹ Ibid.

⁹² Corte IDH. *Derechos y garantías de niñas y niños en el contexto de la migración y/o en necesidad de protección internacional*. Opinión Consultiva OC-21/14 de 19 de agosto de 2014. Serie A No. 21, par. 160.

⁹³ Corte IDH. *Caso Claude Reyes y otros Vs. Chile*. Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 19 de septiembre de 2006. Serie C No. 151, par. 77; prenent com a referencia: Corte IDH. *La Colegiación Obligatoria de Periodistas (Arts. 13 y 29 Convención Americana sobre Derechos Humanos)*. Opinión Consultiva OC-5/85 de 13 de noviembre de 1985. Serie A No. 5, par. 32.

⁹⁴ Corte IDH. *Caso Claude Reyes y otros Vs. Chile*, par. 89, 90 i 91.

ser: (1) clara i precisament establerta en la Llei; (2) encaminada a protegir algun interès legítim reconegut per la CADH en l'article 13.2; (3) necessària en una societat democràtica i (4) proporcional.

Conseqüentment, aquesta part podria declarar que l'actuació de la Federació es va basar únicament en la previsió general a la denegació d'accés a l'informe elaborat per la CEN per raó de seguretat nacional, però en cap moment, encara que fos mínimament, es va realitzar un judici real de necessitat o de proporcionalitat per determinar la procedència o no de tal denegació. Doncs, així mateix s'evidenciaria que la voluntat de Clonalia era en tot moment la d'expulsar a les 23 famílies del seu territori, recobrint d'una pàtina legalitat allò que era una política migratòria punitiva en el seu objectiu. Cal destacar que aquesta pràctica es troba expressament prohibida per Cort competent i està encaminada a expulsar a aquests sol·licitants d'asil, sense necessitat de judici legal de cap tipus.

En definitiva, els representants de la comunitat poden demanar a la Cort IDH que: en primer lloc, declari l'existència de violacions dels drets humans dels membres de la comunitat, anteriorment analitzats, i que, a més a més, imposi a Clonalia l'obligació de cooperar amb Marsili en la protecció d'aquests drets afectats pels efectes adversos del canvi climàtic. En segon lloc, amb aquest ànim de cooperació, ordeni a la Federació a modificar les seves polítiques migratòries en relació amb els ciutadans de Marsili i les faci compatibles amb el sistema de garanties que els protegeix. I en tercer i darrer lloc, insti a l'Estat a repetir tot el procés de deportació amb el compliment estricte dels drets i garanties que es reputen com a vulnerats.

3.2 Arguments de la part passiva o Federació de Clonalia

Les al·legacions de la Federació de Clonalia s'estructuren de la següent manera: en primer lloc, s'exposa l'excepció preliminar de falta de competència per *ratione materiae* per les quals l'Estat entén que la petició presentada pel CCA no havia de ser admesa per la CIDH. Tot i així, en cas de no prosperar l'excepció presentada, es dona resposta als arguments al·legats per la Comunitat respecte les suposades violacions dels drets dels seus membres previstos en els articles 21, 5 i 26 de la CADH. En segon lloc, es contesta als arguments esgrimits per la Comunitat en relació a les presumptes

vulneracions dels drets els seus membres regulats en els articles 7, 8, 13 i 22 de la mateixa Convenció.

a) *Excepció ratione materiae*

Abans d'entrar a contestar el fons de la demanda, els representants de l'Estat poden insistir una vegada més, davant la Cort IDH –doncs ja ho havien al·legat sense èxit a la CIDH⁹⁵– que la petició presentada per la comunitat no hauria d'haver estat admesa per la Comissió ni tampoc per aquesta Cort per la falta de competència *ratione materiae*. Aquesta part pot posar de manifest que la Cort IDH no es troba vinculada per la desestimació de l'excepció plantejada per part de la Comissió. En aquest sentit, conforme l'article 62.3 de la CADH, la Cort IDH té competència contenciosa respecte la interpretació i aplicació de les disposicions de la Convenció i en l'exercici d'aquestes atribucions, està habilitada per a sentenciar lliurement, d'acord amb la seva pròpia apreciació⁹⁶.

Clonalia reiteraria aquesta falta de competència de la Cort en relació a les al·legacions formulades per la CIDH relatives a la suposada vulneració del dret un medi ambient sa de l'article 11 del PSS. Així, la Cort tampoc tindria competència sobre les vulneracions dels drets a la integritat personal, a la propietat privada i al desenvolupament progressiu, tots ells previstos a la CADH, que suposadament pateix la Comunitat com a conseqüència dels efectes adversos del canvi climàtic. En aquest sentit, els representants de l'Estat fonamentarien l'operativitat de l'excepció en virtut dels articles 47.b) i 62.3 de la CADH i l'article 19 numerals 6 i 7 del PSS, els quals preveuen que el dret a un medi ambient sa no és exigible directament davant els òrgans de control jurisdiccional del Sistema Interamericà de Drets Humans. A més a més, Clonalia podria portar a col·lació l'audiència "*Human Rights and Global Warming*"⁹⁷ en el cas del *Poble Inuit contra Estats Units*. Aquesta va posar de manifest que qüestions ambientals associades al canvi climàtic –com les que es plantegen en el cas que ens ocupa– són ben diferents a

⁹⁵ Vegeu Annex 1. Fets del cas, par. 68.

⁹⁶ Vegeu en aquest sentit: Corte IDH. *Caso de los 19 Comerciantes Vs. Colombia* (Excepción Preliminar). Sentencia de 12 de junio de 2002. Serie C No. 93, par. 27.

⁹⁷ IACHR Hearings. *Human Rights and Global Warming*, [Sound recording]. March 1, 2007. Vegeu: <<http://www.oas.org/es/cidh/audiencias/Hearings.aspx?Lang=En&Session=14>> (darrer accés: 1-02-2015).

les conegudes fins a dia d'avui tant per la CIDH com per la Cort IDH a causa de la seva naturalesa global i difusa.

Aquesta part al·legaria que la petició formulada per l'altra part exigeix, en última instància, que la Cort realitzi un judici de valor sobre la responsabilitat de Clonalia pel canvi climàtic i els seus efectes, la qual cosa excedeix de la competència de la mateixa. Doncs aquestes qüestions han de ser tractades en el fòrum polític i jurídic del sistema de les Nacions Unides per al canvi climàtic, conforme a la CMNUCC. En la negociació i aprovació d'aquesta Convenció, es va assumir que aquest problema global només podia ser abordat internacionalment de forma col·lectiva i concertada. Precisament, davant de situacions com la que travessa Marsili i amb l'objectiu de donar suport als països més afectats pel canvi climàtic, la comunitat internacional ja està compromesa en l'assoliment de nous instruments de cooperació, com el Green Climate Fund⁹⁸ o la iniciativa Nansen⁹⁹.

b) Falta de nexa causal entre acció u omissió de Clonalia i els presumptes danys soferts.

A continuació, en cas que la Cort IDH desestimi l'excepció exposada i declari la seva competència per conèixer del present cas, aquesta part també es pot pronunciar sobre el fons de la demanda, concretament, les suposades vulneracions dels drets citats pels efectes del canvi climàtic. En aquesta al·legació, els representants de Clonalia pretendrien provar 3 enunciat:

- És Marsili, i no Clonalia, qui ha de garantir els drets humans dels membres de la comunitat.
- En tant que no existeix un nexa causal entre acció o omissió de Clonalia i els danys que suposadament pateix la comunitat, aquella no és responsable dels mateixos.
- Sens perjudici de tot l'exposat, Clonalia està disposada a cooperar amb Marsili.

⁹⁸ Creació del Green Climate Fund (GCF) en la Conferència de les Parts número 16 com a entitat encarregada del funcionament del mecanisme financer de la Convenció en virtut del seu article 11. El GCF recolzarà projectes, programes, polítiques i altres activitats en les Parts que són països en desenvolupament.

⁹⁹ La iniciativa Nansen es tracta d'un procés consultiu liderat pels Estats per tal d'arribar a un consens respecte a una agenda de protecció que abordi els desplaçaments entre fronteres en el context dels desastres naturals i els efectes adversos del canvi climàtic. Vegeu: Nansen Initiative, <<http://www.nanseninitiative.org/>> (darrer accés 15-02-2015).

En primer lloc, aquesta part pot raonar que, d'acord amb l'article 1.1 de la CADH, el 2.1 del PIDCP i l'article 4.1.b de la CMNUCC, és Marsili i no Clonalia qui té un deure de garant respecte dels individus que es troben al seu territori o sota la seva jurisdicció. Aquest deure inclouria l'obligació de preveure els possibles danys així com de regular mesures d'adaptació dels seus ciutadans respecte a les inundacions i la pujada del nivell del mar que experimenta el seu territori amb la finalitat de garantir els seus drets. Així doncs, es posaria de manifest que pretendre responsabilitzar a Clonalia dels suposats danys al·legats en aquest fòrum de drets humans no és sinó un estratagema jurídic pel qual s'està intentant traslladar a un tercer Estat la posició de garant que ostenta Marsili respecte els seus ciutadans.

A més a més, Clonalia al·legaria que en cap cas és possible traslladar aquest deure garant invocant la seva responsabilitat per Danys Transfronterers, doncs no és possible establir un nexa causal entre acció o omissió alguna atribuïble a l'Estat i els danys que al·lega la contrapart. En aquest sentit, fins i tot si s'acceptés el caràcter extraterritorial dels suposats danys que pateix la comunitat, no es podria acceptar la Teoria dels Danys Transfronterers¹⁰⁰ ja que no ens trobem davant d'una relació de causalitat lineal entre acció u omissió i dany causat, sinó triangular, com tot seguit s'explicarà.

D'una banda, l'Estat pot evidenciar que l'augment del nivell del mar no és l'únic factor que contribueix a la situació que creua Marsili, doncs conflueixen amb el citat fenomen el seu sistema climàtic propi així com la seva situació d'extrema pobresa¹⁰¹. Aquests factors agreugen l'impacte dels efectes adversos del canvi climàtic i dificulten la seva reparació.

D'altra banda, aquesta part pot demostrar que no és possible responsabilitzar únicament a un sol Estat per la incidència que els efectes adversos del canvi climàtic pogués tenir en els drets dels membres de la comunitat, tal com aquesta pretén. La doctrina científica ha posat clarament de manifest que el canvi climàtic deriva d'una pluralitat de fonts, tant

¹⁰⁰ D Malapi Hernández, 'La Responsabilidad internacional de los Estados por daños ambientales transfronterizos en la jurisprudencia de los tribunales internacionales': "[...] los Estados tienen la obligación de garantizar que las actividades que se realizan dentro de su jurisdicción o su control no causen daño al medio ambiente de otros Estados y si sucede en contrario, el Estado que cause daño debe poner fin a ese acto y restablecer la situación al estado anterior o si no fuera posible, el Estado debe pagar una indemnización, partiendo claro está, de la premisa de un nuevo sistema de obligaciones "en el cual la relación causal entre una actividad legítima y la realización de un daño grave sustituye al acto ilícito del Estado como fuente de una obligación", par. 7.

¹⁰¹ Vegeu Annex 1. Fets del cas, par. 3 i 7.

d'origen antropogènic com natural¹⁰². Els representants de Clonalia qualificarien de reduccionista l'argument de la contrapart en el qual atribueixen la responsabilitat de la generació del canvi climàtic a Clonalia exclusivament per la seva quota d'emissions de GEH en les emissions totals. Aquesta posició s'argumentaria per dos motius:

En primer lloc, perquè les emissions de GEH no són l'única font humana de generació de canvi climàtic. En aquest sentit, també caldria tenir en compte una altra de les seves principals causes, com és la desforestació, totalment desatesa per l'altra part, la qual s'estima que és responsable d'un 18% del canvi climàtic¹⁰³. En qualsevol cas, les descendents emissions GEH de Clonalia només suposen estimativament 1/5 part de les emissions GEH globals.

En segon lloc, precisament perquè el canvi climàtic és fruit d'una complexa interacció de factors, és impossible establir un nexa causal entre la contribució d'un Estat al canvi climàtic, a través de les seves emissions GEH, i els efectes adversos d'aquest fenomen a nivell local. La mateixa CIDH va evidenciar la feblesa que revesteix aquest nexa causal descrit en el cas dels *Inuit contra Estats Units*¹⁰⁴. Com a conseqüència d'això i davant la falta d'informació per poder determinar si els fets al·legats generaven una violació dels drets de la CADH, la demanda no va prosperar més enllà d'una audiència informal davant la Comissió¹⁰⁵.

Finalment, sense perjudici de tot l'exposat, Clonalia podria demostrar el seu coneixement de la situació i les dificultats que travessa Marsili per protegir als seus

¹⁰² IPCC, *Glosario de Términos* (1995): “ El cambio del clima, tal como se entiende en relación con las observaciones efectuadas, se debe a cambios internos del sistema climático o de la interacción entre sus componentes, o a cambios del forzamiento externo debidos a causas naturales o a actividades humanas. En general, no es posible determinar claramente en qué medida influye cada una de esas causas.” <http://www.ipcc.ch/publications_and_data/publications_and_data_glossary.shtml> (darrer accés 30-01-2015).

¹⁰³ IPCC (n 10), p. 5.

¹⁰⁴ Petition to the Inter American Commission on Human Rights seeking relief from violations resulting from global warming caused by acts and omissions of the United States. Submitted by Sheila Watt-Cloutier, with the support of the Inuit Circumpolar Conference (ICC). December 7, 2005. Vegeu: <http://www.ciel.org/Publications/ICC_Petition_7Dec05.pdf> (darrer accés: 1-02-2015).

¹⁰⁵ IACHR Hearings. *Human Rights and Global Warming*, op. cit [Sound recording]. min. 33,27: “I would like to know how the commission can attribute responsibility to a whole region or to a State or isn't to states which are not members of the UAS. I'd like very much to figure out how to divide, how to share this responsibility, and how to attribute this responsibility for everything that you have said. My second question, that I'd like very much if you could show me one or two or three good practices by some of the states which are responsible for these disasters. Good practices that could highlight the path for some actions by this Commission.” March 1, 2007. Washington, United States of America. Vegeu: <<http://www.oas.org/es/cidh/audiencias/Hearings.aspx?Lang=En&Session=14>> (darrer accés 1-02-2015)

ciutadans. En aquest sentit, la Federació reconeixeria la responsabilitat de la comunitat internacional de cooperar amb aquest Estat. Per això, conscient de la seva favorable condició econòmica, els representants de Clonalia podrien deixar constància de que l'Estat estudia la qüestió sobre la migració, el canvi climàtic i la degradació ambiental a través d'un informe emès per la CEN¹⁰⁶, creada *ad hoc*, amb la fi última de concertar amb Marsili la forma més adequada de cooperació.

c) Les 23 famílies de la comunitat com a immigrants il·legals i posterior deportació de les mateixes.

Una vegada demostrada la total falta de responsabilitat de Clonalia pels danys soferts en territori de Marsili, els representants de l'Estat poden abordar les suposades vulneracions de drets que sobre la Federació s'aboquen en relació amb els ciutadans de Candela en situació il·legal a Clonalia. Aquesta part pot demostrar els següents punts:

- L'actuació del MEXT, al no admetre a tràmit les sol·licituds de l'estatut de refugiats, va ser conforme a Dret i a cap moment va vulnerar el dret de circulació i residència, previst a l'article 22.7 de la CADH.
- El procés de deportació, que no va arribar a finalitzar-se, no va vulnerar el dret de no devolució, consagrat a l'article 22.8 del mateix instrument.
- Aquest procés va ser tant substantiva com procedimentalment conforme a dret i per tant no va haver-hi violació dels drets a la llibertat personal i a les garanties judicials, previstos articles 7 i 8 de la CADH respectivament.
- La limitació parcial d'accés a l'informe del CEN estava plenament justificada i no va suposar vulneració del dret de llibertat d'expressió i pensament, regulat a l'article 13 de la CADH.

Començant pel primer argument, els representants de l'Estat poden portar a col·lació l'article 22.7 de la CADH, referent al dret de circulació i residència, el qual preveu que “toda persona tiene derecho a buscar y recibir asilo en territorio extranjero en caso de persecución por delitos políticos o conexos, y de acuerdo con la legislación estatal y los convenios internacionales”. En aquesta línia, es posaria de manifest que els motius ambientals al·legats pels sol·licitants com a pressupòsit per a exercir el dret a buscar i

¹⁰⁶ Annex 1. Fets del cas, par. 56.

rebre asil en territori estranger, no es troben previstos en la CADH. Aquest enunciat, convidaria als representants de Clonalia a realitzar una interpretació conjunta del precepte amb la Convenció de Ginebra sobre l'estatut dels refugiats. En el seu primer article es determina que l'estatut de refugiat s'aplicarà a tota persona que es trobi fora del seu país d'origen i no pugui, o no vulgui tornar al mateix a causa de fundats temors de ser perseguida per motius de raça, nacionalitat, pertinença a grup social o opinions polítiques, sent aquests motius també pels quals va fugir. Així doncs, tant la CADH com la Convenció de Ginebra, estableixen llistes tancades de motius per concedir de l'estatut de refugiat. D'aquesta manera, les raons ambientals al·legades per la comunitat en el present cas, no poden subsumir-se en cap dels motius fixats normativament.

Per tant, aquesta part pot al·legar que la interpretació extensiva realitzada pels peticionaris és contrària al que es preveu a la Convenció de Viena de Dret dels Tractats de 1969¹⁰⁷. Concretament, l'article 3 d'aquesta Convenció determina que els Tractats han de ser interpretats de conformitat amb el sentit corrent dels seus termes i d'acord amb el seu objecte i fi. En aquest sentit diversos autors¹⁰⁸ han determinat que ampliar els motius pels quals es reconeix l'estatut de refugiat va contra la literalitat de la pròpia Convenció. Aquesta postura doctrinal defensa que la noció de refugiat admet molt poca flexibilitat ja que el contrari implicaria que es comprometés la raó de ser de la institució. De la mateixa manera, el *Manual de procediment i criteris per a la interpretació de la noció de refugiat de l'ONU*¹⁰⁹, estableix que, a causa que l'article 1 de la Convenció conté uns motius específics, els restants s'han de considerar exclosos de forma automàtica. En conseqüència, Nacions Unides destaca que no es pot atorgar l'estatut de refugiat a aquelles persones que, per exemple, arribin a un tercer país fugint del seu Estat d'origen per motius de gana o desastres naturals¹¹⁰.

Els representants de la Federació poden exposar que els sol·licitants van triar lliurement fugir a Clonalia en lloc de buscar un nou habitatge en el seu Estat, com altres famílies

¹⁰⁷ Vienna Convention on the Law of Treaties, (adoptat 23 maig 1969, entrada en vigor 27 gener 1980) 1155 U.N.T.S 331 (1980).

¹⁰⁸ Vivian Markivich and David Annandale, 'Sinking Without a Life Jacket? Sea Level Rise and the Position of Small Island States in International Law' (2000) 5 International and Comparative Law Quarterly 526.

¹⁰⁹ ACNUR, *Manual de Procedimientos y Criterios para Determinar la Condición de Refugiado en virtud de la Convención de 1951 y el Protocolo de 1967 sobre el Estatuto de los Refugiados* (1992), par. 39.

<<http://www.acnur.org/t3/fileadmin/scripts/doc.php?file=Pdf/0626>> (darrer accés: 10-4-2015).

¹¹⁰ Ibid.

van fer¹¹¹. Així mateix, posarien de manifest que el cas que ens ocupa no precisa la necessària actuació d'un tercer Estat per tal de protegir als sol·licitants de refugi. Marsili en cap moment els ha negat ajuda o els ha perseguit per les causes previstes en la Convenció de Ginebra, més bé al contrari, doncs els membres de la comunitat que no van fugir del país estan sent atesos en campaments temporals organitzats pel propi Estat. En conseqüència, els representants Clonalia podrien presentar que una decisió lliure, com va ser la d'arribar al seu territori, no pot obligar a la Federació a atorgar un estatut personal d'especial protecció a qui no en tenia dret. Així doncs, la part passiva podria destacar la no operativitat de les garanties procedimentals a causa de la inviabilitat del respectiu procés que les preveu.

En definitiva, els representants de Clonalia poden exposar que, segons la seva legislació nacional, consideraven als membres de Candela que es trobaven a la Federació com a immigrants il·legals, ja que no eren refugiats. Conseqüentment, aquesta fonamentació feia possible procedir a la seva expulsió.

Referent al segon argument, aquesta part pot al·legar que Clonalia en cap moment va vulnerar el dret a la no devolució dels membres de la comunitat previst en l'article 22.8 de la CADH. Així doncs, les 23 famílies de la comunitat que es trobaven a Clonalia, no es van veure privades d'aquest dret en tant que no existia risc per a la vida o la llibertat en el seu retorn a Marsili, i encara menys per les causes que aquestes exigien.

En la mateixa línia, els representants de l'Estat poden destacar el cas *Tuvalu* substanciat davant del "Immigration and Protection Tribunal of New Zealand AC 2014, NZIPT800517-520¹¹²" per la seva similitud amb el qual ens ocupa¹¹³. En aquest cas el Tribunal va resoldre que, si bé el retorn dels immigrants a Tuvalu els col·locaria en una situació més precària, en cap moment la seva vida o llibertat es trobaven en perill. A més a més, de la mateixa manera que està fent Marsili, l'Estat de Tuvalu estava duent a terme totes les mesures possibles per adaptar-se i combatre la crisi ambiental que patia,

¹¹¹ Vegeu Annex 1. Fets del cas, par. 24.

¹¹² Immigration and Protection Tribunal of New Zealand. AC (Tuvalu) [2014]. NZIPT800517-520. Vegeu: <https://forms.justice.govt.nz/search/IPT/Documents/Deportation/pdf/rem_20140604_501370.pdf> (darrer accés 1-02-2015).

¹¹³ En virtut de l'art. 31.3.b) de la Convenció de Viena, el principi de no devolució, consagrat en l'article 22.8 CADH i en diversos tractats internacionals, ha de ser interpretat a la llum de les pràctiques dels Estats en la seva aplicació.

protegint als seus ciutadans dins de les seves possibilitats. Sota aquesta fonamentació, el Tribunal va determinar que no podia prosperar la sol·licitud de no retorn.

Els representants de la Federació poden destacar que l'Estat d'origen de les 23 famílies de la comunitat, Marsili, està adaptant-se a la seva actual situació i en cap moment els va negar ajuda. Així mateix, el seu retorn tampoc suposava, ni suposa, un risc per a la seva vida o la llibertat, com demostra el bon tracte que Marsili està donant als membres de la comunitat que no es van desplaçar mitjançant els campaments temporals.

En tercer lloc, la part passiva pot declarar que el procediment per a la deportació de les persones en situació irregular va ser en tot moment, tant substantiva com procedimentalment, conforme a dret. Per tant, no es van produir les violacions als drets humans a la llibertat personal i a les garanties judicials. En aquest sentit, els representants de Clonalia posarien de manifest que totes les accions realitzades per l'Estat tenien com a objectiu últim garantir la compareixença d'aquests migrants il·legals en el procés de deportació, així com el respecte a les seves garanties mínimes establertes a l'article 8 de la CADH.

En concret, aquesta part podria al·legar que la seva aprehensió i retenció temporal, s'emmarquen en el procés de deportació previst en les lleis nacionals de la Federació de Clonalia. Així doncs, les autoritats nacionals s'haurien atès a la legislació de l'Estat per tal de determinar la procedència de les accions realitzades, una vegada valorades individualment les circumstàncies de cadascun dels subjectes.

En aquesta línia, la representació de l'Estat declararia que les seves autoritats van seguir les gestions administratives previstes en el procediment establert. Aquestes van començar amb la identificació d'aquests subjectes i la determinació de la seva nacionalitat a partir de la petició d'asil que van interposar al MEXT, van continuar amb la notificació de l'ordre de detenció als migrants a través dels mitjans de comunicació, doncs era impossible fer-ho d'altra manera per trobar-se aquests en ignorat parador, i van desembocar en la comunicació als cossos de seguretat perquè procedissin a la seva aprehensió i posterior internament.

Enllaçant amb l'argumentació exposada, la part passiva podria portar a col·lació que el dret a la llibertat personal no és en cap cas un dret absolut, doncs aquest es pot veure

limitat d'acord amb l'establert al mateix article 7 en el seu numeral 2º. La mateixa Cort ha confirmat aquest extrem, per exemple en els casos *Chaparro Álvarez i Lapo Íñiguez contra Ecuador i García Asto i Ramírez Rojas contra Perú*¹¹⁴, fixant els requisits bàsics per considerar que una limitació no vulnera *per se* el propi dret¹¹⁵. Aquests són: 1) existència de previsió legal dels motius de la detenció, en virtut de l'article 7.2 de la CADH; 2) garantia d'una fi legítima que les justifiqui i 3) existència de proporcionalitat en la mesura.

Relacionant-los amb el cas, aquesta part verificaria que:

La Llei 715 de 1989 facultava al MEXT per iniciar el procediment de deportació d'aquestes persones en situació irregular (1). La fi legítima que justificava les detencions era la necessitat d'assegurar la seva compareixença en el procés de deportació i donar compliment amb la posterior decisió de les autoritats de Clonalia, doncs no es tractava de simples detencions, sinó de mesures provisionals i determinades. Aquest motiu va ser declarat vàlid en la recent opinió consultiva de la Cort IDH 21/14 de 19 d'agost de 2014¹¹⁶ (2). Finalment, les mesures adoptades per Clonalia van ser proporcionals perquè qualsevol altra mesura alterativa no hagués pogut assegurar la pròpia finalitat de l'aprehensió ja que la localització dels marsilians a Clonalia era desconeguda (3).

En conseqüència, els representants de la Federació poden manifestar que no es va tractar de detencions arbitràries, sinó d'aprehensions que s'emmarcaven en el propi procés de deportació i que eren necessàries per assegurar-lo. Per tant, aquestes accions mancaven de caràcter punitiu, la qual cosa està expressament prohibit per la Cort IDH¹¹⁷. A més a més, aquesta part al·legaria que, posteriorment, les persones que estaven sent part en el procés van ser ingressades en centres temporals fins a verificar si procedia o no la seva deportació. En aquests centres, els migrants van poder accedir als

¹¹⁴ Corte IDH. *Caso Chaparro Álvarez y Lapo Íñiguez Vs. Ecuador* par. 93; Corte IDH. *Caso García Asto y Ramírez Rojas Vs. Perú* (Excepción Preliminar, Fondo, Reparaciones y Costas). Sentencia de 25 de noviembre de 2005. Serie C No. 137, par. 106.

¹¹⁵ Corte IDH. *Caso de personas dominicanas y haitianas expulsadas Vs. República Dominicana*, par. 346 y 347.

¹¹⁶ Corte IDH. (n 92), par. 151.

¹¹⁷ Corte IDH. *Caso de personas dominicanas y haitianas expulsadas Vs. República Dominicana*, par. 359. La Cort pren com a referència: Corte IDH. *Caso Vélez Loor Vs. Panamá* (Excepciones Preliminares, Fondo, Reparaciones y Costas). Sentencia de 23 de noviembre de 2010 Serie C No. 218, par. 171, y Corte IDH. (n 92), par. 151.

mitjans oportuns per a la seva defensa¹¹⁸ i per tant, es va complir amb les garanties del degut procés previstes a l'article 8 de la CADH.

En quart i darrer lloc, aquesta part pot sostenir que la denegació d'accés a l'informe elaborat pel CEN no vulnera el dret de llibertat d'expressió en la seva vessant d'accés a la informació.

De forma prèvia, caldria posar de manifest que aquest tampoc és un dret absolut, i com a tal ha d'exercir-se amb les excepcions previstes en la pròpia CADH, concretament al seu article 13.2, i respectant les seves possibles restriccions¹¹⁹. Els representants de la Federació, podrien exposar les diferents limitacions possibles a aquest dret, interpretant-lo a la llum de dues regles. En primer lloc, de la regla general d'interpretació de l'article 32.2 de la CADH, segons la qual els drets de cada persona estan limitats pels drets dels altres, la seguretat de tots i per les justes exigències del bé comú en una societat democràtica. A més a més, en segon lloc, aquest precepte s'hauria d'interpretar a la llum de la regla específica del numeral 2º del propi article 13, el qual es refereix a limitar l'accés a la informació per raons de seguretat nacional i ordre públic.

La Cort IDH, en la seva Opinió consultiva 5/85 sobre la col·legiació obligatòria de periodistes¹²⁰, també realitza una interpretació conjunta d'aquest 13.2 amb els articles 29.b, 29.c i 32 de la CADH. Aquesta Cort indica que el judici sobre si una restricció imposada per un Estat és “necessària per assegurar” un dels objectius descrits, ha de vincular-se amb les necessitats legítimes de societats i institucions democràtiques.

En la construcció d'aquesta al·legació, la part passiva presentaria l'article 30 de la CADH, el qual estableix que tota restricció al gaudi i exercici dels drets i llibertats reconeguts en la mateixa, serà permesa si és conforme a les lleis que es dicten per raons d'interès general i amb el propòsit pel qual han estat establertes. A tenor d'aquest article, i en conjunció amb la jurisprudència de la Cort¹²¹, els representants de Clonalia exposarien que són possibles les limitacions al dret a l'accés a la informació: 1) Fixades

¹¹⁸ Aclaracions de les Regles i del Cas: Pregunta aclaratòria número 40.

¹¹⁹ Corte IDH. *Caso López Álvarez Vs. Honduras*. Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 1 de febrero de 2006. Serie C No. 141, par. 165; Corte IDH. *Caso Palamara Iribarne Vs. Chile*. Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 22 de noviembre de 2005. Serie C No. 135, par. 85; Corte IDH. *Caso Ricardo Canese Vs. Paraguay*. Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 31 de agosto de 2004. Serie C No. 111, par. 95; y Corte IDH. *Caso Herrera Ulloa Vs. Costa Rica*, par. 120-123.

¹²⁰ Corte IDH. (n 93), párr. 42.

¹²¹ Corte IDH *Caso Claude Reyes y otros Vs. Chile*, par. 89, 90 i 91. La Cort prèn com a referència l'Opinió Consultiva OC-5/85.

per endavant per una llei ; 2) que responguin a un objectiu permès per la CADH, tal i com preveu l'article 13.2 i 3) que siguin necessàries per satisfer un interès imperatiu en una societat democràtica.

Traslladant aquests requisits al cas que ens ocupa, la part passiva podria destacar que: La legislació nacional de Clonalia preveu que l'accés a documents relatius a possibles modificacions legislatives en matèria migratòria pot limitar-se¹²² (1). A més a més, el motiu de seguretat nacional a l'hora de denegar l'accés argumentat per les autoritats està emparat per l'article 13.2 de la CADH (2). En aquest sentit, es destacaria que la filtració del contingut de l'informe hauria pogut incidir en la capacitat negociadora de Clonalia en la Comissió mixta d'afers exteriors en la qual es negocia amb Marsili una sortida a aquesta situació que està vivint en el seu territori. Finalment, aquesta part sostindria que la limitació a l'accés a la informació era necessària per poder assegurar un interès públic imperatiu, ja que un fals rumor sobre el seu contingut, en relació a la possibilitat d'atorgar asil per raons ambientals, podria causar una onada de migrants que la societat de Clonalia no hagués pogut abastar (3).

En definitiva, els representants de Clonalia poden declarar que l'actuació de la Federació no tenia la intenció, en cap moment, de buidar de contingut el propi dret. Per aquest motiu, es van donar a conèixer les conclusions generals d'aquest informe tècnic amb vocació eventualment política en una roda de premsa¹²³, però amb cap efecte jurídic en el procediment¹²⁴.

Finalment, en síntesi de les pretensions exposades, aquesta part pot sol·licitar a la Cort IDH que inadmeti parcialment la demanda interposada per la CIDH per falta de competència per raó de la matèria i es declari Clonalia com a no responsable de les suposades violacions al·legades per la CIDH en el seu escrit de demanda.

¹²² Vegeu Annex 1. Fets del cas, par. 58 i 59.

¹²³ Fets del cas, par. 57.

¹²⁴ Veure la diferència amb el Cas *Claude Reyes i altres contra Xile*, la Cort va reconèixer la violació d'aquest dret, en el marc del procés d'aprovació de el "Projecte Ric Còndor" quan aquest estava en fase d'informació pública, moment clau per garantir la participació ciutadana i les garanties democràtiques.

4. Conclusions

L'objectiu fonamental del present estudi de cas era la realització d'un anàlisi exhaustiu sobre la vinculació dels drets humans amb el canvi climàtic a través d'un supòsit de fet hipotètic. La construcció de l'estratègia processal de cada una de les parts en conflicte ens ha proporcionat una perspectiva integral de la problemàtica objecte de debat. En l'*iter* del procediment, hem pogut evidenciar els obstacles i les llacunes jurídiques existents en l'espai que dista entre el règim del canvi climàtic i el de la protecció dels drets humans, deixant així sense resposta una realitat socio-ambiental cada vegada més notòria. El contingut d'aquest capítol s'inspira en la importància a efectes jurídics d'aquest últim plantejament, prevalent així sobre l'elaboració d'una síntesi cronològica del supòsit de fet estudiat donada la seva rigidesa fàctica preestablerta.

Si bé les següents notes conclusives no van dirigides a l'aportació d'una estricta decisió final al cas, procuraran dibuixar una possible, real i efectiva aproximació entre la lògica dels drets humans i la del canvi climàtic.

Entenent el Dret com la base i el reflex de la societat, aquest hauria de garantir l'existència de respostes jurídiques suficients a les preocupacions socials del moment, com són les conseqüències negatives dels efectes del canvi climàtic en la realització dels drets humans.

I. El *Cas de la Comunitat camperola de Candela contra la Federació de Clonalia*, tot i ser un cas fictici, descobreix una realitat relativament present a la que s'enfronten les generacions humanes presents i futures. Des d'un prisma general, el supòsit de fet presenta la problemàtica que descansa entre l'evident relació fàctica dels efectes adversos del canvi climàtic amb el gaudi dels drets humans, i la manca de vincles jurídics entre els ordenaments que regulen aquestes dues dimensions. Així mateix, a dia d'avui, ens trobem en l'escenari on la construcció d'una resposta efectiva a les conseqüències socials del fenomen climàtic revesteix d'especial dificultat.

L'evolució científica dels diversos informes de l'IPCC ha posat de manifest l'immediatesa i els alts índex de probabilitat, dels efectes del canvi climàtic, sent la majoria d'aquests inevitables en el temps. Per tant, és possible afirmar que el fenomen climàtic s'està produint de manera inequívoca. Si bé és cert que els debats del canvi

climàtic s'han centrat principalment en aspectes científics, ambientals i econòmics, la realitat social ha provocat que s'introduís en l'objecte dels mateixos les seves conseqüències en els condicions de vida de l'ésser humà. D'aquesta manera, les resolucions d'institucions i organismes internacionals citades en aquest estudi, evidencien l'actitud conscient de la comunitat internacional respecte l'innegable afectació d'aquest fenomen en un ampli ventall de drets humans protegits internacionalment, a destacar, el dret a la vida i a la integritat física i psíquica.

Entre les principals alteracions observades i previstes en les pautes meteorològiques relacionades amb l'escalfament del planeta es troba el desgel dels glacials i l'expansió tèrmica de l'aigua, causes de l'augment del nivell del mar¹²⁵. L'enfonsament dels territoris de països insulars de baixa altitud, com és el cas de la República de Marsili, amenaça la supervivència dels seus ciutadans. Situacions com l'exposada posen sobre la taula de debat internacional la vulnerabilitat de determinats col·lectius i la desproporció en la càrrega respecte els efectes adversos del canvi climàtic. Si bé és cert que el canvi climàtic és un problema global, la intensitat de les seves conseqüències no es reparteix de manera igualitària. Aquest fet denota la importància d'arribar a una solució a la problemàtica ambiental que sorgeixi d'un consens internacional, subratllant la necessitat d'atorgar una major protecció a aquests grups vulnerables, en virtut del principi d'igualtat i no discriminació.

La desaparició d'un Estat per motius relacionats amb el canvi climàtic, comporta moltes qüestions jurídiques internacionals. Abordar-les totes, no obstant, aniria més enllà de l'objecte d'aquest treball. Entre el ventall de qüestions, ens centrarem en dues principals: les condicions de vida dels habitants d'aquell territori i la protecció dels seus drets humans d'acord amb el dret internacional.

II. Respecte la primera qüestió, la progressiva inundació de la superfície de la República de Marsili té clars efectes negatius en l'exercici i gaudi dels drets humans bàsics dels seus pobladors, efectes que podem afirmar que són, o seran en un futur pròxim, incompatibles amb la vida i el desenvolupament integral de l'ésser humà.

¹²⁵ IPCC (n 10).

En un primer pla, s'evidencia l'estret enllaç entre el medi ambient i la realització dels drets humans, que ens condueix a considerar la importància del reconeixement del dret al medi ambient com a dret humà. Segons la definició de la Conferència de les Nacions Unides sobre el Medi Ambient celebrada en Estocolm al 1972, el medi ambient “ es el conjunto de componentes físicos, químicos, biológicos y sociales capaces de causar efectos directos o indirectos, en un plazo corto o largo, sobre los seres vivos y las actividades humanas”¹²⁶. En aquest sentit, tot i que aquesta vinculació entre la protecció del medi ambient i els drets humans està ja consolidada en el debat jurídic internacional, un dels obstacles que presenta el supòsit de fet analitzat és la no exigibilitat del dret al medi ambient sa davant dels òrgans de control jurisdiccional del Sistema Interamericà de Drets Humans. Si bé és cert que aquest sistema és un dels únics que preveu el dret humà a un medi ambient sa al seu Protocol Addicional a la CADH en matèria de Drets Econòmics, Socials i Culturals, el PSS, els seus mecanismes de defensa i protecció són escassos. A més a més, actualment el dret a un medi ambient sa, equilibrat i segur no figura entre els drets humans reconeguts pel dret internacional amb caràcter general¹²⁷.

Des del nostre punt de vista, considerem que el repte que suposa el canvi climàtic per a tota la humanitat mostra la necessitat de la regulació jurídica internacional del dret al medi ambient sa com a dret humà. Per aquesta via, serà possible combatre les causes del fenomen climàtic i pal·liar els seus efectes mitjançant els mecanismes de control i garantia efectius en la defensa del d'aquest dret. La configuració del dret humà al medi ambient sa permetrà exigir als Estats una resposta més eficaç a la problemàtica ambiental, i conseqüentment, a la protecció efectiva dels drets humans.

En un segon pla, aquest context provoca desplaçaments dels pobladors d'aquests territoris en busca d'un hàbitat idoni per tal de poder desenvolupar les seves vides. El deteriorament gradual del medi ambient i els desastres de lenta generació, com l'enfonsament de les zones de costa i la possible immersió total d'Estats insulars de baixa altitud, són causes directament relacionades amb els moviments de població. Els

¹²⁶ Informe de la Conferencia de las Naciones Unidas sobre el Medio Humano, Estocolmo (UN Doc A/CONF.48/14/Rev.1, 5 a 16 juny 1972).

¹²⁷ L'única excepció ve donada, en un àmbit estrictament regional, pel sistema africà de protecció dels drets humans. La Comissió Africana de Drets Humans i dels Pobles va establir la violació del dret al medi ambient sa del Ogoni per part de Nigèria en la seva decisió relativa al cas *The Social and Economic Rights Action Center & the Center for Economic and Social Rights v. Nigeria* AfComHR Communication No 155/96 (Oct. 2001).

canvis en el medi ambient, així com els conseqüents conflictes socials, provoquen que poblacions humanes siguin més vulnerables a la pressió ambiental. Aquesta situació s'il·lustra al *Cas de la Comunitat camperola de Candela contra la Federació de Clonalia* el qual exposa el complex mar en el que nada la protecció d'aquestes persones desplaçades.

En primer lloc, la progressivitat en el temps de la desaparició de Marsili mostra una complicada distinció entre els moviments de població voluntaris o forçats, sent els subjectes d'aquests últims els que gaudeixen de major assistència i protecció com a grup vulnerable. Els desplaçaments forçats ocasionen, per un costat, la violació de drets humans individuals, com el dret a la vida, a la salut, a la propietat i, per altre costat, provoquen la pèrdua de la identitat cultural que ostenta una comunitat particular, com succeeix en el cas de la comunitat camperola de Candela. A més a més, el supòsit de fet dibuixa dos perfils de desplaçat, l'estatut dels quals precisa de diferenciació.

Per un costat, ens trobem amb un desplaçat intern que es troba en campaments dins de la República de Marsili, que encara gaudeix de la protecció del seu Estat. La normativa aplicable a l'estatut jurídic dels desplaçats interns són les recomanacions *soft law* previstes als Principis Rectors dels Desplaçaments Interns¹²⁸, només sent d'obligat compliment per aquells Estats que els han incorporat en la seva normativa interna. Per altre costat, els membres de les 23 famílies que entren al territori de Clonalia representen al desplaçat que creua una frontera internacional, és a dir, el desplaçat extern. Aquest, a diferència dels primers, no es troba sota el paraigua de garanties del seu Estat, sinó que depèn d'una possible protecció que els pugui oferir l'Estat receptor. A aquesta normativa cal afegir, a més a més, que tampoc gaudeix de normativa aplicable específica.

Davant la desprotecció jurídica d'aquest col·lectiu, batejat com a "refugiats ambientals" pel PNUMA, és necessària una cobertura jurídica que faci possible tant la prevenció de grans desplaçaments de població, com assistir a aquelles persones que s'han vist forçades a abandonar les seves llars. Una possible resposta seria la redacció d'uns principis rectors de desplaçaments externs que construïssin l'estatut jurídic d'aquelles persones que creuen una frontera internacional i no gaudeixen de protecció

¹²⁸ Comisión de Derechos Humanos (n 36).

internacional. Així, tal i com succeeix respecte els desplaçats interns, aquestes directrius podrien ser d'obligat compliment per aquells Estats que les incorporessin en el seu ordenament jurídic intern.

Una altra solució a la problemàtica podria ser l'ampliació del terme de refugiat per tal d'incloure les causes ambientals en els motius ginebrins reconeguts. Aquesta raó permetria dotar de protecció legal, d'assistència sanitària, i d'asil als desplaçats ambientals i els obriria la possibilitat de retornar a l'Estat d'origen quan les condicions fossin més favorables¹²⁹.

Ara bé, tal i com hem exposat en el present estudi, cal tenir en compte que la introducció del terme "refugiat ambiental" com a solució a aquesta nova realitat, presenta diversos obstacles referent a la seva configuració jurídica. Per un costat, es planteja la dificultat d'aïllar les causes ambientals d'altres causes que poden provocar els desplaçaments de població, ja siguin econòmiques, socials, polítiques o demogràfiques; i, per altre costat, aquesta interpretació extensiva podria provocar que es comprometés la raó de ser de la institució de refugiat. Aquesta figura jurídica només podria aplicar-se si la degradació ambiental s'utilitzés com a política discriminatòria de l'Estat o bé quan aquest impedís l'assistència o protecció de les víctimes de desastres amb l'objecte de marginar a aquella població per alguna de les cinc causes previstes a la Carta Magna del Refugiat.

Així mateix, és evident el complex encaixament de la situació per la que travessen les persones desplaçades amb la normativa dels refugiats. En la majoria d'aquests casos, l'Estat d'origen mostra un caràcter de país en vies de desenvolupament el qual, si no presta l'assistència i protecció necessària als seus ciutadans, no és pas per motius de voluntat, sinó per motius de capacitat, especialment econòmica.

Actualment, allunyant-nos de la perspectiva de protecció del "refugiat ambiental", una via que dona resposta a aquesta situacions migratòries és l'article 14 f) dels Acords de Cancún, on es reconeix la migració com a forma d'adaptació¹³⁰. Aquesta fórmula requereix de la implementació d'una obligació de "cooperació, coordinació i anàlisi" tant a nivell nacional, regional com internacional. L'obligació d'adaptació es perfila a la

¹²⁹ Pentinat (n 41).

¹³⁰ Vegeu (n 44).

llum del principi de responsabilitats comunes però diferenciades, traduïnt-se en una major contribució financera, tecnològica i de foment de la capacitat per part dels Estats desenvolupats. Ara bé, el procediment d'acollida no ve definit en aquesta obligació sent possible la no admissió de desplaçats en un altre país, ja que els Estats disposen d'un ampli marge de discrecionalitat en aquest àmbit, segons les regles de Dret internacional públic general. En efecte, s'evidencia la necessitat de regular aquest procediment en instruments jurídics regionals, on es poguessin concretar les obligacions de les parts, o internacionals resultants d'aquesta exigència de cooperació.

III. La segona qüestió relativa a la protecció dels drets humans dels individus afectats, fa referència a que la realitat empírica i les previsions dels efectes adversos del canvi climàtic en la realització dels drets humans ens condueixen al camp de les obligacions dels Estats.

Prèviament, cal tenir en compte que els efectes adversos del canvi climàtic no poden qualificar-se *per se* com a violacions de drets humans. En el present anàlisi hem evidenciat la difícil construcció d'un nexa causal entre l'acció u omissió d'un únic Estat i els danys ambientals que es produeixen a nivell local. En primer lloc, cal tenir en compte que en la generació del canvi climàtic conflueixen tant fonts humanes com naturals i, si bé és certa l'alta influència antropogènica en aquesta generació, les emissions de GEH no són l'única causa d'aquest fenomen. En segon lloc, és pràcticament impossible determinar la causalitat existent entre les emissions de GEH passades d'un Estat en particular amb els efectes a nivell local relacionats amb el canvi climàtic; resultant més complex encara amb l'afectació als drets humans. En tercer lloc, el caràcter progressiu de l'afectació ambiental a la realització dels drets humans dificulta la tipificació dels mateixos com a violacions de drets humans.

D'aquesta manera i davant el negatiu impacte que pateixen els drets humans per motius ambientals, no queda clar que els seus titulars puguin demanar responsabilitats a un Estat concret per la seva contribució al canvi climàtic. A més a més, cal tenir en compte que els instruments normatius que regulen el canvi climàtic no estan dissenyats per a protegir als drets humans o bé reparar els danys i perjudicis de les persones afectades pel fenomen.

El règim jurídic del canvi climàtic i el de la protecció dels drets humans són sectors diferenciats de l'ordenament jurídic internacional. Referent a la complexa arquitectura del primer, la resposta normativa de la comunitat internacional a l'escalfament global és concreta a través de la CMNUCC i el Protocol de Kyoto. Ambdós tractats comparteixen l'objectiu principal d'estabilitzar les concentracions de GEH a un nivell que impedeixi la interferència perillosa amb el règim climàtic a través de la cooperació entre els Estats. La CMNUCC preveu els objectius i principis de l'acord en termes generals, però no exigeix obligacions específiques immediatament exigibles als Estats més enllà del compromís de cooperació internacional. Concretament, aquestes obligacions venen desenvolupades al Protocol de Kyoto el qual estableix metes vinculants per als països industrialitzats així com mecanismes flexibles per tal d'aconseguir-los. El fet de no incloure obligacions de reducció per alguns dels països que més GEH emeten en l'actualitat, com són la Xina i l'Índia, ha estat motiu d'al·legació per part d'alguns Estats desenvolupats, com els Estats Units, per tal de no ratificar el Protocol. Aquest argument és el mateix que utilitza la Federació de Clonalia en el supòsit de fet examinat. El problema descansa en que la manca d'exigències normatives als Estats més contaminadors a nivell global, s'allunya de la necessitat d'enfrontar el negatiu efecte climàtic en els drets humans.

Des de la perspectiva del Dret internacional dels drets humans, trobem un marc normatiu sòlid concentrat en el deure de garant dels Estats respecte les persones que es troben en el seu territori o sota la seva jurisdicció. La complexitat que amaga el *Cas de la Comunitat camperola de Candela contra la Federació de Clonalia* és la dificultat d'estendre aquestes obligacions a persones que no es trobin dins del territori d'un Estat concret o del seu control efectiu. El dret internacional consuetudinari i dels drets humans obren la porta a l'exigència d'una responsabilitat extraterritorial d'aquests Estats en relació amb el compliment efectiu dels drets econòmics, socials i culturals.

En aquest punt, la via de la cooperació internacional se'ns presenta com a vehicle de connexió jurídic que genera obligacions compatibles pels Estats tant en l'esfera del canvi climàtic com en l'esfera de la protecció de drets humans. Per un costat, entenent que el canvi climàtic és un problema global el qual precisa d'una solució mundial, la CMNUCC preveu que l'escalfament del planeta i la mitigació dels seus efectes adversos només es poden combatre de manera eficaç mitjançant la cooperació de tots els

membres de la comunitat internacional. Així doncs, aquest compromís horitzontal no només vincula Estats part del Protocol de Kyoto, sinó a tots els Estats que són part a la CMNUCC, i que –amb 195 Estats part– són pràcticament tots els del món¹³¹. Per altre costat, de conformitat amb la Carta de Nacions Unides i dels diferents instruments internacionals que els regulen, els Estats s’han compromès a prestar assistència i cooperació internacional i a adoptar accions conjuntament per tal de superar els diferents problemes mundials que amenacen la realització dels mateixos.

Cal tenir en compte que la realitat actual exposa la paradoxa de que els països que més han contribuït al canvi climàtic, són els menys vulnerables; mentre que els que menys han contribuït al canvi, són precisament els més vulnerables als seus efectes. Per tal de que l’obligació de cooperació internacional sigui efectiva en el context exposat, caldrà perfilar-la a la llum del principi de responsabilitats comunes però diferenciades previst a la CMNUCC. L’assistència internacional és imprescindible per tal de que els països en vies de desenvolupament puguin adaptar-se als ja inevitables efectes del canvi climàtic i desenvolupar-se de manera sostenible. Així mateix, el règim jurídic en matèria de drets humans complementa aquest principi definint la cooperació internacional no només com una obligació dels Estats desenvolupats amb els Estats en vies de desenvolupament, sinó també dels primers amb les persones que habiten en els segons. Doncs aquesta via es considera una acció essencial per tal de protegir i promocionar els drets humans reconeguts internacionalment.

IV. No obstant l’argumentació exposada, la comunitat internacional està discutint el possible encaixament de l’ordenament jurídic dels drets humans com a base legal complementària de la cooperació internacional sota les mesures de mitigació i adaptació del canvi climàtic.

Des del nostre punt de vista, el marc internacional de drets humans serviria de resposta a la manca de protecció dels mateixos en els instruments jurídics que regulen el canvi climàtic. En efecte, s’harmonitzarien les polítiques i mesures en matèria de canvi climàtic amb els objectius generals de drets humans, avaluant així els efectes d’aquestes polítiques i mesures sobre els mateixos. D’aquesta manera, per un costat, els drets

¹³¹ Vegeu < http://unfccc.int/essential_background/convention/status_of_ratification/items/2631.php> (darrer accés: 6 de maig de 2015).

humans figurarien com a fonament i límit en relació a les mesures de mitigació del canvi climàtic, i per altre, es realitzarien exàmens de vulnerabilitat i capacitat d'adaptació al canvi climàtic que permetrien analitzar les relacions de poder en la societat, enfrontar les causes subjacents de la desigualtat i la discriminació socials i fomentar la participació efectiva de les persones en els processos les decisions dels quals afectin les seves vides¹³². L'aplicació d'aquest enfocament en la prevenció i resposta al canvi climàtic facilitaria l'accés de totes les persones a nivells bàsics tant de drets civils i polítics, com econòmics, socials i culturals, reforçant així el deure de garant dels Estats respecte els drets humans de tots els individus.

En la mateixa línia, considerem interessant la proposta plantejada per CARDESA-SALZMANN, en la qual els drets humans reconeguts internacionalment servirien com eines d'interpretació de les obligacions tant dels Estats desenvolupats com dels Estats en vies de desenvolupament sota el sostre de la CMNUCC. Específicament, mitjançant la seva influència en l'operativitat dels principis que perfilen les obligacions dels Estats a la CMNUCC, els drets humans permetrien dissenyar mesures de mitigació i adaptació inspirades en l'equitat del repartiment de la càrrega entre els diferents Estats¹³³.

El debat internacional sobre l'enfocament de les polítiques del canvi climàtic des de l'òptica dels drets humans està obert. Són els acords en el sí de la comunitat internacional els que ens conduiran a una resposta adequada a la problemàtica existent. És necessari que tots els Estats siguin conscients de la veritat social i ambiental actual causada per l'home, i així limitar la seva sobirania per tal de protegir els drets humans. Recordant la frase cèlebre del pensador i polític Mahatma Gandhi "*Sostengo que cuanto más indefensa es una criatura, más derechos tiene a ser protegida por el hombre contra la crueldad del hombre*", els col·lectius més vulnerables als efectes climàtics hauran de gaudir d'un major grau d'aquesta protecció. Si bé el destí dels habitants de la Comunitat camperola de Candela es vesteix d'incertesa en el present, el nostre pas per la terra ens compromet a focalitzar esforços en definir camins clars per les futures generacions. Ens enfrontem amb un demà insegur per la humanitat, que només podrem combatre amb les eines que l'avui, urgent, ens brinda.

¹³² UN Doc A/HRC/10/61.

¹³³ Cardesa-Salzmänn (n 18).

5. Fonts de coneixement

5.1 Tractats Internacionals

5.1.1 Tractats de l'Organització d'Estats Americans:

Additional Protocol to the American Convention on Human Rights in the Area of Economic, Social and Cultural Rights (Protocol of San Salvador) (entrada en vigor 16 novembre 1999) OAS Treaty Series No 69 (1988).

American Convention on Human Rights (Pact of San Jose) (entrada en vigor 18 juliol 1978) O.A.S.Treaty Series No. 36, 1144 U.N.T.S. 123 (1992).

5.1.2 Altres Tractats

Convention relating to the Status of Refugees (adoptat 28 juliol 1951, entrada en vigor 22 abril 1954) 189 U.N.T.S. 137 (1954).

International Covenant on Civil and Political Rights (adoptat 16 desembre 1966, entrada en vigor 23 març 1976) 999 UNTS 171 (1976).

International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (adoptat 16 desembre 1966, entrada en vigor 3 gener 1976) 993 UNTS 3 (1976).

Kyoto Protocol to the United Nations Framework Convention on Climate Change (adoptat 11 desembre 1997, entrada en vigor 16 febrer 2005) 2303 U.N.T.S. 148 (1998).

Protocol relating to the Status of Refugees (adoptat 31 gener 1967, entrada en vigor 4 octubre 1967) 606 U.N.T.S 267 (1967).

United Nations Framework Convention on Climate Change (adoptat 9 maig 1992, entrada en vigor 21 març 1994) 1771 U.N.T.S. 107 (1994).

Vienna Convention on the Law of Treaties (adoptat 23 maig 1969, entrada en vigor 27 gener 1980) 1155 U.N.T.S 331 (1980).

5.2 Documentació oficial d'òrgans internacionals

5.2.1 Comissió de Dret Internacional

Comisión de Derecho Internacional, 'Proyecto de Artículos sobre la Responsabilidad de los Estados por Hecho Internacionalmente Ilícito'. UN Doc A/56/10 (2001).

5.2.2 Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR)

ACNUR, *Manual de Procedimientos Y Criterios Para Determinar La Condición de Refugiado En Virtud de La Convención de 1951 Y El Protocolo de 1967 Sobre El Estatuto de Los Refugiados* (1992)

<<http://www.acnur.org/t3/fileadmin/scripts/doc.php?file=Pdf/0626>>.

Comité Ejecutivo de ACNUR, 'Conclusión N° 30 (XXXIV): El problema de las solicitudes de asilo o la condición de refugiado manifiestamente infundadas o abusivas (1983)' en ACNUR, *Indice temático de las Conclusiones del Comité Ejecutivo del ACNUR sobre la protección internacional de los refugiados* (ACNUR 2013), 744 <<http://www.acnur.org/t3/fileadmin/scripts/doc.php?file=t3/fileadmin/Documentos/BDL/2013/9085>>.

5.2.3 Comissió de Drets Humans

Comisión de Derechos Humanos, 'Principios rectores de los desplazamientos internos' (UN Doc E/CN.4/ 1998/53/Add.2, 11 febrer 1998).

5.2.4 Comitè de Drets Econòmics, Socials i Culturals

Comité PIDESC, Observación general 3: La índole de las obligaciones de los Estados Partes (art. 2, para. 1), 14 diciembre 1990 (UN Doc. E/1991/23).

5.2.5 Consell de Drets Humans de les Nacions Unides

Consejo de Derechos Humanos, 'Informe de la Oficina del Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Derechos Humanos sobre la relación entre el cambio climático y los derechos humanos (UN Doc A/HRC/10/61, 15 enero 2009).

Consejo de Derechos Humanos, 'Informe Del Grupo de Trabajo Sobre La Detención Arbitraria (UN Doc A/HRC/13/30, 18 enero 2010).

5.3 Jurisprudència

5.3.1 Cort Interamericana de Drets Humans

a) Casos contenciosos

Corte IDH. *Caso "Instituto de Reeducación del Menor" Vs. Paraguay*. Excepciones Preliminares, Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 2 de septiembre de 2004. Serie C No. 112.

Corte IDH. *Caso Acevedo Buendía y otros ("Cesantes y Jubilados de la Contraloría") Vs. Perú*. Excepción Preliminar, Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 1 de julio de 2009 Serie C No. 198.

Corte IDH. *Caso Chaparro Álvarez y Lapo Íñiguez. Vs. Ecuador*. Excepciones Preliminares, Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 21 de noviembre de 2007. Serie C No. 170.

Corte IDH. *Caso Claude Reyes y otros Vs. Chile*. Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 19 de septiembre de 2006. Serie C No. 151.

Corte IDH. *Caso Comunidad Indígena Sawhoyamaxa Vs. Paraguay*. Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 29 de marzo de 2006. Serie C No. 146.

Corte IDH. *Caso Comunidad Indígena Xákmok Kásek. Vs. Paraguay*. Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 24 de agosto de 2010 Serie C No. 214.

Corte IDH. *Caso Comunidad Indígena Yakye Axa Vs. Paraguay*. Fondo Reparaciones y Costas. Sentencia 17 de junio de 2005. Serie C No. 125.

Corte IDH. *Caso de las Masacres de Ituango Vs. Colombia*. Sentencia de 1 de julio de 2006 Serie C No. 148.

Corte IDH. *Caso de los “Niños de la Calle” (Villagrán Morales y otros) Vs. Guatemala*. Excepciones Preliminares. Sentencia de 11 de septiembre de 1997. Serie C No. 32.

Corte IDH. *Caso de los 19 Comerciantes Vs. Colombia* (Excepción Preliminar). Sentencia de 12 de junio de 2002. Serie C No. 93.

Corte IDH. *Caso de personas dominicanas y haitianas expulsadas Vs. República Dominicana*. Excepciones Preliminares, Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 28 de agosto de 2014. Serie C No. 282.

Corte IDH. *Caso Familia Pacheco Tineo Vs. Bolivia*. Excepciones Preliminares, Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 25 de noviembre de 2013. Serie C No. 272, par. 224.

Corte IDH. *Caso García Asto y Ramírez Rojas Vs. Perú* (Excepción Preliminar, Fondo, Reparaciones y Costas). Sentencia de 25 de noviembre de 2005. Serie C No. 137.

Corte IDH. *Caso González y otras (“Campo Algodonero”) Vs. México*. Excepción Preliminar, Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 16 de noviembre de 2009. Serie C No.205.

Corte IDH. *Caso Herrera Ulloa Vs. Costa Rica*. Excepciones Preliminares, Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 2 de julio de 2004. Serie C No. 107.

Corte IDH. *Caso Kawas Fernández Vs. Honduras*. Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 3 de abril de 2009 Serie C No. 196.

Corte IDH. *Caso López Álvarez Vs. Honduras*. Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 1 de febrero de 2006. Serie C No. 141.

Corte IDH. *Caso Nadege Dorzema y otros Vs. República Dominicana*. Fondo Reparaciones y Costas. Sentencia de 24 de octubre de 2012 Serie C No. 251.

Corte IDH. *Caso Palamara Iribarne Vs. Chile*. Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 22 de noviembre de 2005. Serie C No. 135.

Corte IDH. *Caso Ricardo Canese Vs. Paraguay*. Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 31 de agosto de 2004. Serie C No. 111.

Corte IDH. *Caso Velásquez Rodríguez Vs. Honduras*. Fondo. Sentencia de 29 de julio de 1988. Serie C No. 4.

Corte IDH. *Caso Vélez Loor Vs. Panamá* (Excepciones Preliminares, Fondo, Reparaciones y Costas). Sentencia de 23 de noviembre de 2010 Serie C No. 218.

b) Opinions consultives

Corte IDH. *Derechos y garantías de niñas y niños en el contexto de la migración y/o en necesidad de protección internacional*. Opinión Consultiva OC-21/14 de 19 de agosto de 2014. Serie A No. 21.

Corte IDH. *La Colegiación Obligatoria de Periodistas (Arts. 13 y 29 Convención Americana sobre Derechos Humanos)*. Opinión Consultiva OC-5/85 del 13 de noviembre de 1985. Serie A No. 5.

5.3.2 Comissió Interamericana de Drets Humans

CIDH, 'Informe sobre la situación de los derechos humanos en Ecuador'. Capítulo VIII. *Asuntos de derechos humanos de especial relevancia para los habitantes indígenas del país* (1997) OEA/Ser.L/V/II.96. Doc. 10 rev. 1. 24 abril 1997. <<http://www.cidh.org/countryrep/Ecuador-sp/Capitulo%208.htm>>.

CIDH, 'Informe sobre la situación de los derechos humanos de los solicitantes de asilo en el marco del Sistema Canadiense de determinación de la condición de refugiado' (2000).

<<http://www.cidh.org/countryrep/Canada2000sp/canada.htm>> .

IACHR Hearings. *Human Rights and Global Warming*. March 1, 2007:b
<<http://www.oas.org/es/cidh/audiencias/Hearings.aspx?Lang=En&Session=14>>.

5.3.3 Altres Tribunals

Immigration and Protection Tribunal of New Zealand. AC (Tuvalu) [2014].
NZIPT800517-520.

5.4 Bibliografia

Asociación Interamericana Para La Defensa Del Ambiente (AIDA), *Guía de defensa ambiental: construyendo la estrategia para el litigio de casos ante el sistema interamericano* (AIDA 2008).

Borràs Pentinat S, ‘Aproximación al concepto de refugiado ambiental: origen y regulación jurídica internacional’, III Seminario sobre los agentes de la cooperación al desarrollo: refugiados ambientales, refugiados invisibles? (Universidad de Cádiz, 1 de abril 2008)
<http://servicio.uca.es/uca_solidaria/novedades/formacion/iii_seminario_agentes_cooperacion/ponencias/1_abril_aprox_concepto_refugiado_ambiental.pdf>.

Cardesa-Salzman A, ‘Reflections on the Suitability of a Human Rights Approach in the Context of the Climate Change Regime’ in R Giles-Carnero (ed), *Cambio climático, energía y Derecho internacional: perspectivas de futuro* (Thompson-Aranzadi 2012), 169.

CIDH, *Informe Sobre La Situación de Los Derechos Humanos de Los Solicitantes de Asilo En El Marco Del Sistema Canadiense de Determinación de La Condición de Refugiado* (2000).

IPCC, ‘Cambio Climático 2007: Informe de Síntesis’ (2007).

——, ‘Resumen Para Responsables de Políticas’ (2013).

Malapi Hernández D, 'La Responsabilidad Internacional de Los Estados Por Daños Ambientales Transfronterizos En La Jurisprudencia de Los Tribunales Internacionales' (2013)

<https://www.academia.edu/3684584/La_responsabilidad_internacional_de_los_estado_s_por_daños_ambientales_transfronterizos_en_la_jurisprudencia_de_los_tribunales_internacionales>.

Markivich V and Annandale D, 'Sinking Without a Life Jacket? Sea Level Rise and the Position of Small Island States in International Law' (2000) 5 *International and Comparative Law Quarterly* 526.

S Namihas (ed), *Derecho Internacional de Los Refugiados* (Pontificia Universidad Católica del Perú, 2001).

Rajamani L, 'The Increasing Currency and Relevance of Rights-Based Perspectives in the International Negotiations on Climate Change' (2010) 22 *Journal of Environmental Law* 391.

Rajamani L, Darrow M and McInerney-Lankford S, *Human Rights and Climate Change : A Review of the International Legal Dimension* (The World Bank, 2011).

WJ.McG. Tegart, G.W. Sheldon & D.C. Griffiths (eds), *Climate Change. The IPCC Impacts Assessment* (Australian Government Publishing 1990).

6. Anexos

6.1 Annex 1. El Cas de la Comunitat camperola de Candela contra la Federació de Clonalia.

Caso del V Concurso Interamericano de Derecho al Desarrollo Sostenible

Caso de la Comunidad Campesina de Candela vs. La Federación de Clonalia

Caso No. 042114/RLJ/0415 ante la Corte Interamericana de Derechos Humanos

**Universidad de los Andes Facultad de Derecho
Grupo de Derecho de Interés Público
Bogotá, Colombia**

**Fundação Getulio Vargas – FGV Direito Rio
Centro do Direito e o Meio Ambiente
Rio de Janeiro, Brasil**

**Tulane University Law School Moot Court &
Payson Center for International Development
Tulane University Law School
New Orleans, United States of America**

Marzo de 2015

Río de Janeiro

Los hechos del caso

Primera sección: Sobre el Estado de Marsili y su contexto

1. La República de Marsili está ubicada en el Océano Pacífico a 280 millas náuticas de la Federación de Clonalia que es el país en tierra firme más cercano. La república de Marsili es un país insular compuesto por 16 atolones naturales y una isla principal. La isla principal de Marsili se llama Theodore, según datos oficiales al momento de la independencia, tiene una extensión de 289 kilómetros cuadrados (Km²) de tierra firme medida desde la línea de baja mar. La isla de Theodore es un territorio de sabana semi-tropical extensa muy fértil con un centro urbano llamado Samantha.

2. La República de Marsili ganó su independencia en 1967 a través de un referendo en el que sus habitantes decidieron independizarse de la Federación de Clonalia, convirtiéndose así en una república democrática independiente centralizada.

3. El clima de la República de Marsili está determinado predominantemente por el sistema de monzones típico de ciertas regiones tropicales. Existen dos períodos importantes en términos climáticos en esta zona. El primero es la estación del monzón seco (también conocido como “monzón de verano”) entre los meses de Mayo a Noviembre. Esta es la época más fresca con pocas lluvias y mucho viento. El segundo periodo es la estación del monzón húmedo (o “monzón de invierno”) entre los meses de Noviembre a Abril. Esta última época se caracteriza por vientos más violentos, y precipitación abundante, siendo una época húmeda de condiciones meteorológicas complicadas.

4. La República de Marsili es un país pequeño con una extensión total de tierra firme, según datos oficiales al momento de la independencia, de 358 kilómetros cuadrados (Km²). Asimismo, según el censo de 1987 tenía aproximadamente 317.230 habitantes de los cuales 263.300 (el 83% de la población) vivía en Theodore. En la isla de Theodore, el casco urbano de Samantha aglutinaba aproximadamente a unos 184.310 habitantes (el 70% de los habitantes de la isla), mientras que los restantes 78.990 habitantes se ubicaban en las zonas rurales de este territorio insular.

5. La topografía de la isla es única. Por la profundidad de sus aguas circundantes y formación volcánica de la parte temprana de la era Paleozoica, la altura máxima de todo el territorio es de 2.3 metros, siendo así el país con menor altura sobre el nivel del mar. En la era Paleozoica la superficie marina se formó en la zona pacífica y extensas llanuras de agua semi-profunda se consolidaron como consecuencia de la desintegración del granito volcánico en esa zona marina.

6. La organización política de Marsili es la de una república centralizada. El presidente nombra a un jefe administrativo en cada atolón. El jefe administrativo

actúa como delegatario del presidente para asuntos nacionales pero tiene funciones autónomas a nivel local en cada zona insular.

7. La economía del país depende fundamentalmente de la pesca, los cultivos agrícolas en la sabana de la isla de Theodore y el turismo debido a sus playas paradisíacas y la riqueza coralina de sus aguas. Se trata de un país con altos niveles de pobreza extrema. Se estima que aproximadamente el 35% de la población vive con un dólar diario y aproximadamente el 70% de la población con menos de dos dólares diarios.

8. La población de Marsili ha vivido largos procesos de mestizaje desde el siglo XVIII cuando fueron parte de la Federación de Clonalia. La población indígena que es nativa de la isla oscila entre el tres (3) y cuatro (4%) de la población total del país, y se encuentran diseminados en distintos atolones, ya que no ha existido reconocimiento de territorios colectivos por parte del Estado.

Segunda sección: Contexto internacional

9. En 1970, la comunidad internacional identificó la necesidad de crear un cuerpo científico que pudiera obtener evidencia empírica para descifrar un fenómeno climático que estaba empezando a concentrar la atención internacional, específicamente el fenómeno de cambio climático.

10. En 1988, la Organización de Naciones Unidas creó el Grupo Global de Cambio Climático (G2C2). La función principal de este grupo era proveer con evaluaciones científicas a la comunidad internacional para diseñar políticas públicas y estrategias legales capaces de identificar y mitigar los impactos del cambio climático a nivel nacional.

11. En 1992, el G2C2 presentó su Primer Informe sobre Cambio Climático en el que encontró evidencia científica contundente sobre el incremento en la temperatura media global desde 1880, fecha en la que estas mediciones se iniciaron. El G2C2 consideró que el cambio climático era un fenómeno global causado probablemente por las actividades antropogénicas y que la emisión de ciertos gases, denominados gases efecto invernadero, era la fuente principal de los cambios climáticos globales que se estaban experimentando.

12. De acuerdo al Primer Informe, las variaciones climáticas aisladas que se identificaron en el primer informe se estaban convirtiendo paulatinamente en transformaciones globales. Las consecuencias del cambio climático serían variadas y de amplia magnitud, entre las cuales se resaltó el aumento del nivel del mar, la pérdida de ecosistemas por variaciones climáticas, el derretimiento generalizado de los glaciares y nevados, y la desertificación, entre otros.

13. Debido a los problemas globales anotados por el G2C2 en el Primer Informe, la comunidad internacional firmó la Convención Marco de las Naciones Unidas sobre Cambio Climático (CMNUCC) en el año 1994. El objetivo de la convención es estabilizar la concentración de gases efecto invernadero (GEI) en un nivel que impida las interferencias antropogénicas severas en el sistema climático. En la convención los países se obligan a tomar todas las medidas a nivel nacional que les permita estabilizar los GEI y facilitar a nivel internacional la cooperación para lograr estrategias concretas de adaptación. Asimismo, las partes acuerdan iniciar el proceso de negociación para crear un protocolo con límites nacionales de emisiones que pueda ser aplicado internacionalmente. Este instrumento internacional fue ratificado por casi el 98 por ciento de la comunidad internacional, entre quienes se encuentra la Federación de Clonalia y la República de Marsili quienes ratificaron la Convención marco en 1995.

14. En 1997, las partes firmantes de la CMNUCC acuerdan el texto del Protocolo de Kioto. En este Protocolo las partes se obligan a reducir las emisiones específicamente de seis tipos de gases efecto invernadero en un porcentaje aproximado de al menos un cinco por ciento (5%) por debajo de los niveles de las emisiones de 1990. El Protocolo tiene como plazo para alcanzar esta obligación el periodo que va de 2008 a 2012. Este Protocolo organiza los países en dos bloques según su contribución histórica a la emisión de GEI. El primer grupo, denominado en el Anexo 1 del Protocolo consiste en los países cuyas emisiones han sido bajas en el agregado histórico, mientras que el segundo grupo de países, los países incluidos en el Anexo 2 del Protocolo, consiste en los países con mayor contribución a las emisiones históricas. El Protocolo entró en vigor para los países firmantes en el año 2005.

15. La República de Marsili ratificó el Protocolo de Kioto en 1999, mientras que La Federación de Clonalia decidió no ratificarlo argumentando que la mayoría de los países que a futuro contribuirán en mayor medida a la emisión de GEI en este instrumento no eran emisores históricos y por lo tanto no asumían compromisos de reducción específicos. Sin embargo, Clonalia asumió la responsabilidad en un comunicado presentado a la comunidad internacional de tomar medidas internas para alcanzar resultados similares o comparables a los definidos por el protocolo de Kioto.

16. Luego del primer informe en 1992, el G2C2 ha entregado subsecuentes informes en los años 1995, 2001, 2007 y recientemente en el 2014. En su último informe el G2C2 concluyó que: “la evidencia científica ha demostrado, con certeza por encima del 95%, que el fenómeno del cambio climático está sucediendo, y su causa principal es la actividad humana, principalmente la emisión de gases efecto invernadero (GEI) entre los cuales resalta el metano, óxido nitroso y el dióxido de carbono”.

17. El G2C2 ha resaltado el incremento y efecto particular del dióxido de carbono (CO₂). Según este grupo, la concentración atmosférica global de dióxido

de carbono ha aumentado desde un valor preindustrial de aproximadamente 280 ppm a 379 ppm en 2005, hasta alcanzar las 400 ppm en 2014, siendo este el nivel más alto desde que existe record de la medición. El G2C2 ya había anotado en 2005 que la concentración atmosférica de dióxido de carbono en ese año (180 a 300 ppm) había superado el rango natural de los últimos 650.000 años determinado a partir de núcleos de hielo. Sin embargo, la cifra de 400 ppm de CO₂ del 2014 implica cambios irreversibles a las condiciones climáticas globales directamente causadas por la presencia de este gas en la atmósfera. De acuerdo al G2C2, la principal razón del aumento de la concentración atmosférica de dióxido de carbono desde el período pre-industrial es la utilización de combustibles fósiles.

18. La tendencia general de niveles máximos por encima de los registros históricos se repite de igual manera para todos los otros gases efecto invernadero y así fue expuesto y probado en el último informe del G2C2.

19. En el año 2007 el G2C2 estimó un incremento en el nivel del mar de entre 0.19 y 0.58 metros para el final del siglo. Sin embargo, las estimaciones fueron demasiadas conservadoras. Según el G2C2 en su último informe (2014), para el año 2012 el nivel del mar aumentó casi 0.78 metros, y en los últimos reportes corregidos en el 2014 se estima un aumento de más de un 1.59 metros en el nivel promedio de los océanos para finales de la tercera década del siglo XX.

20 La evidencia empírica sobre el aumento del nivel del mar y la fase y rapidez con que se está dando este fenómeno nunca antes fue considerada dentro de las simulaciones y por lo tanto ha generado gran preocupación en la comunidad internacional. Los modelos climáticos computarizados se han corregido y dan evidencia de transformaciones climáticas severas directamente asociadas al cambio climático.

21. De acuerdo con el último informe presentado por el G2C2, un grupo de cinco (5) países ha producido aproximadamente el 53% de los GEI en el agregado histórico. Por un lado, de esos cinco países con mayores emisiones, La Federación de Clonalia es responsable por el 21% de las emisiones históricas de GEI, pero adicionalmente, en la actualidad este país emite aproximadamente el 18% de los GEI a nivel global. Por el otro lado, se anota en el informe que la República de Marsili en el agregado histórico ha emitido el 0.4 por ciento de los GEI globales y en la actualidad emite el 0.3 por estos gases.

Tercera sección: Antecedentes y la situación actual de la República de Marsili

22. Theodore, la principal isla de Marsili, según datos oficiales al momento de la independencia tenía una extensión de 289 kilómetros cuadrados (Km²) de tierra firme. Sin embargo, en el último censo y medición oficial realizada en el año

2013 se encontró que la isla ha perdido aproximadamente 78 kilómetros cuadrados (Km²) de tierra firme, que en marea alta siempre habían estado por fuera del agua. Se estima que la línea costera de la isla se ha contraído en 16 kilómetros sumergiendo aproximadamente el 27 por ciento del territorio nacional y sumergiendo aproximadamente el 38 por ciento de las playas.

23. Actualmente Theodore cuenta con una extensión de 211 kilómetros cuadrados (Km²) medidos desde la línea de bajamar. De ese territorio, solamente 120 Km² están dedicados a los cultivos de productos básicos como arroz, papa, frutas y legumbres. El resto de la zona rural de la isla sufre constantes inundaciones en la época de invierno. En las zonas rurales que se inundan constantemente la tierra se ha acidificado debido a las concentraciones salinas y no son aptas para el cultivo de alimentos. La extensión de la zona rural destinada a la producción de alimentos ha sido la más afectada por la pérdida de territorio que ha sufrido la isla en la segunda mitad del siglo XX y primeras décadas del siglo XXI. Actualmente el país no puede abastecer la demanda de productos agrícolas básicos e importa aproximadamente el 60 por ciento de los mismos.

24. En la zona norte de Theodore está ubicada Samantha, la capital de Marsili y la ciudad más poblada. Los habitantes de la isla han disminuido drásticamente en las últimas décadas. En el censo de 2013 se estimó que actualmente la población de la isla cuenta con menos de 133.682 personas, lo cual representa una disminución de casi el 50 por ciento de los habitantes totales de la isla. De esos 133.682 habitantes aproximadamente 14.000 personas viven en 16 campamentos temporales a las afueras de Samantha esperando ser reubicadas. Estas personas han sido desplazadas de sus territorios debido a la crisis ambiental que vive la isla. En los otros 15 atolones se estima que ya no se encuentran más de 15.000 personas.

25. El gobierno de Marsili estima que desde mediados de los años noventa se ha experimentado un éxodo masivo de personas que han visto sus territorios afectados por inundaciones, el aumento en el nivel del mar y una retracción de la línea costera de las distintas islas que forman la República de Marsili. Un fenómeno de migración masiva que se ha calculado en una tasa de reducción de población de cuatro por ciento (4%) por año según las cifras oficiales. Según el informe oficial de 2010 de la Comisión Conjunta de Relaciones Exteriores de la Federación de Clonalia y la República de Marsili (CCRECM), aproximadamente el 67 por ciento de las personas migrantes desde 1990 lo han hecho hacia Clonalia. En febrero de 2011 la Federación de Clonalia decidió imponer el requisito de visado a todas las personas nacionales de la República de Marsili como medida para controlar la migración a futuro.

26. En los últimos 10 años la isla ha sufrido 47 azares naturales entre inundaciones en las zonas costeras, deslizamientos en la zona urbana, huracanes, tifones y el aumento en las lluvias promedio. El país ha invertido en la última década aproximadamente el 24 por ciento de su producto interno bruto

acumulado en obras de reconstrucción y adaptación a los azares naturales y protección de la zona urbana de Samantha. Las obras de adaptación en muchas ocasiones no han podido ser terminadas y se estima que en los próximos cinco (5) años el gasto público en este rubro debe aumentar en un seis por ciento (6%) por año para poder ejecutar las obras planeadas. Lo anterior ha implicado una disminución en la inversión pública en temas sociales principalmente como educación, salud y programas de vivienda. Además el gasto militar para garantizar la seguridad de la isla debido a las asonadas y constantes revueltas asociadas al desplazamiento y reubicamiento por las condiciones ambientales también ha tenido que ser incrementado en aproximadamente 3.6 puntos porcentuales por año.

27. Las autoridades de la isla en repetidas ocasiones y en distintos foros internacionales han pedido la ayuda de la comunidad internacional para enfrentar los constantes azares naturales que enfrentan. Actualmente el país ha pedido a La Organización de Naciones Unidas la intervención de sus Fuerzas de Paz para garantizar unas condiciones humanitarias mínimas en los 16 campamentos temporales en donde se han ubicado las familias desplazadas y que esperan ser reubicadas.

28. En 2002 el presidente Nasheed Ospina subió al poder elegido democráticamente por el pueblo de Marsili y su programa principal era luchar contra el cambio climático que estaba desapareciendo el territorio del estado de Marsili. En su discurso de posesión dijo: “La mayor amenaza que enfrenta hoy en día el pueblo de Marsili es su desaparición y la desaparición de nuestro territorio como consecuencia del aumento en el nivel del mar, es por esto que les prometo luchar para que los países desarrollados y en vía de desarrollo que producen hoy en día la mayor cantidad de gases efectos invernadero, esos gases que nos están destruyendo, paguen y se hagan responsables por lo que le está sucediendo al pueblo de Marsili”. En este discurso el Presidente también llamó a la comunidad internacional a evitar la desaparición de su país.

29. Ante la crisis ambiental que la isla ha vivido en los últimos años, en el año 2011 la comunidad campesina de Candela ubicada en el área norte de la isla, que ha sido la más afectada por la pérdida de territorio, creó un grupo de diálogo ciudadano llamado Justicia Climática Global. Este grupo de ciudadanos contactó a la ONG internacional Climate Change Action (CCA por sus siglas en inglés) para ayudarles a pensar estrategias legales para afrontar la actual crisis y buscar una reubicación permanente de sus habitantes.

30. Según el informe del año 2014, el G2C2 sostiene que Marsili por ser el país más bajo del mundo y por las corrientes marinas aledañas es el país más vulnerable frente al fenómeno del aumento del nivel del mar producido por el cambio climático y se estima la pérdida de hasta el 89 por ciento del territorio actual de la República de Marsili, con variaciones menores en este porcentaje,

entre los distintos atolones. Según el G2C2 esta isla probablemente quedará sumergida para el año 2025.

31. Igualmente, este fenómeno hace parte de una dinámica más amplia de riesgo inminente para los territorios insulares bajos, particularmente en la zona pacífica y caribe. En las palabras del G2C2: “Según las simulaciones preparadas por los oceanógrafos del grupo se ha encontrado que bajo escenarios de condiciones no modificadas, los territorios insulares del planeta presentan un nivel extremadamente alto de vulnerabilidad frente al aumento del nivel del mar producido por el derretimiento de los glaciares, la pérdida de las barreras naturales oceánicas y terrestres, y las nuevas condiciones climáticas que se perfilan a nivel mundial (...) Se estima que los pequeños países insulares son 52 naciones distribuidas en el Caribe, el océano Pacífico, costa este africana y el océano Índico. En total, unos 62 millones de personas habitan estas islas y la mayor parte de esos territorios quedarán sumergidos debido al aumento inminente del nivel del mar producido por el cambio climático. El periodo que tome este fenómeno y el porcentaje de tierra sumergida están por determinarse. Sin embargo, se estima que se trata de una inmersión de más del ochenta por ciento (80%) de esos territorios insulares que sucederá en las próximas tres décadas”.

32. En Marzo de 2012 la presidenta electa de Marsili, Luava Ginberg, abrió un debate nacional con las organizaciones de base y entidades públicas para diseñar una estrategia legal que pudiera permitir empezar a programar un éxodo ordenado de las personas de la isla de Marsili frente a la inminencia de la desaparición de este territorio insular. Este debate nacional fue abierto puesto que una Comisión de expertos climáticos en el país de Marsili en Febrero de 2012 había encontrado que “resulta inevitable la desaparición del territorio insular de Marsili. Por esta razón, tanto las autoridades nacionales como extranjeras deben empezar a considerar que este territorio no es habitable a futuro para todos las decisiones legales y políticas”.

Cuarta sección: Antecedentes y la situación actual de la Federación de Clonalia

33. La Federación de Clonalia ha sido un emisor histórico de GEI, y actualmente emite alrededor del 41% del los GEI en el mundo siendo el mayor emisor de estos gases a nivel global. Aproximadamente el 76% de esas emisiones provienen de fuentes estacionarios como industrias y empresas productoras de energía a base de carbón.

34. La Federación de Clonalia está compuesta por 34 estados de los cuales seis (6) producen aproximadamente el 88% de los GEI debido a que toda su energía eléctrica es producida a través de la quema de carbón. Estos estados también

concentran la mayoría de las empresas privadas que contribuyen a la concentración de emisiones, especialmente dióxido de carbono.

35. Debido a estos antecedentes los cinco (5) estados de la Federación de Clonalia que han tomado acción frente al cambio climático a nivel local en años anteriores, y que además son estados que tienen los más bajos niveles de emisión de GEI del país, junto con un grupo de ciudadanos organizados por la CCA demandaron en el año 2009 el Ministerio del Medio Ambiente de la Federación de Clonalia (MMA), que es la agencia pública encargada de la protección del ambiente.

36. La demanda argumenta que el Ministerio del Medio Ambiente (MMA) no ha tomado acción alguna a nivel federal para regular las emisiones de GEI. El argumento principal de la demanda es que según el artículo 56 de la Ley 34 de 1993 (ley que define la estructura orgánica y funciones de esta entidad), el Ministerio del Medio Ambiente tiene como función principal “regular y controlar la emisión de cualquier contaminante atmosférico de cualquier clase, que a juicio de la entidad contribuya a la contaminación del aire hasta un nivel que pueda poner en peligro la salud, o el bienestar público”.

37. A partir de esta ley los demandantes argumentaron: “la evidencia científica recolectada a nivel nacional e internacional ha probado que el cambio climático está directamente relacionado con la emisión de gases efecto invernadero. El cambio climático genera unas consecuencias ambientales que ponen en peligro la salud pública y el bienestar general al alterar las condiciones ambientales, poniendo en riesgo los ecosistemas en los que vivimos, creando condiciones de vida que implican un riesgo desmesurado para los habitantes de los mismos, y especialmente para quienes tienen menos recursos económicos para adaptarse a las nuevas condiciones ambientales.”

38. Esta demanda fue rechazada en todas las instancias judiciales. La Corte Suprema de Clonalia en el año 2011 declaró que: “El MMA no se equivoca y se enmarca dentro de una interpretación razonada que esta entidad considere que la posibilidad en enmendar las potenciales lesiones a la salud pública o bienestar general producido por los gases efecto invernadero son marginales con este tipo de regulación parcial. La entidad pública busca legalmente regular sólo una fracción de los gases efectos invernaderos hace de esta demanda una decisión política sin efectos legales reales, y por lo tanto el foro adecuado para tomar acción es el político a nivel internacional y no el jurídico a nivel nacional”.

39. Adicionalmente, la Corte Suprema sostiene que: “De acuerdo a el MMA la relación entre cambio climático y las emisiones de gases efecto invernadero no prueba por si sola la inminencia o presencia actual de algún riesgo para la salud pública o el bienestar general por parte de la existencia de concentraciones de estos gases, así que el vínculo de causalidad se encuentra diluido por la falta de

evidencia empírica y la intervención ambiental de la entidad no se prueba como necesaria, sino aleatoria o discrecional”.

40. En el comunicado de prensa después de notificada la decisión de la Corte Suprema, los demandantes declaran: “La renuencia de la Federación de Clonalia por regular gases efecto invernadero que están generando el cambio climático pone en riesgo a sus habitantes y a la comunidad internacional. La omisión de acción frente a la evidencia científica clara y contundente no es una discrecionalidad de las entidades públicas sino un acto de Estado y una política pública que puede y debe generar responsabilidad internacional para esta nación. La negación de la evidencia empírica sobre las consecuencias que está generando el cambio climático en la vida humana no puede ser considerado por las autoridades públicas como una opción viable de abordar este problema, sino como una forma de violación de los derechos humanos puesto que altera negativamente la posibilidad de diversos grupos sociales de llevar a cabo proyectos de vida satisfactorios. La omisión de acción es una forma directa de intervención de Estado y esta lucha por la defensa del ambiente no termina hoy”.

41. En Marzo del año 2012 la CCA presentó una acción de nulidad frente la decisión administrativa del MMA de la Federación de Clonalia en la que decidió que no debía regular la emisión de gases efecto invernadero por ser un fenómeno global cuya legislación a nivel nacional era solamente indirecta y no podía generar efectos claros en la calidad del aire en la Federación. En marzo de 2014, la demanda fue rechazada por considerar que la acción de nulidad era una repetición de una disputa legal ya decidida y que no era competencia del sistema legal administrativo volver a pronunciarse sobre la materia.

42. Según el informe de Amnistía Ambiental en 2014, una ONG encargada de investigar, organizar y reportar a la comunidad internacional los marcos legales sobre temas ambientales de todos los países, la Federación de Clonalia: “no cuenta con un marco jurídico apropiado para regular el tema de cambio climático y la inacción y ausencia de respuestas legales por parte de este Estado han sido las más notoria de todas las legislaciones nacionales estudiados por esta organización”.

43. Paralelo a este proceso legal iniciado en 2009, la Federación de Clonalia ha iniciado labores de exploración de petróleo en la zona costera del país a través de su empresa pública en aguas que hacen parte de su zona de explotación económica exclusiva.

44. En Octubre de 2011, se encontró la reserva de petróleo más grande que este país en esa zona costera. La reserva fue llamada Cuadrado y se estima que este hallazgo pueda aumentar la extracción de petróleo de este país de cuatro (4) millones de barriles diarios a doce (12) millones de barriles diarios en el año 2016. Una producción que le permitiría a este país alcanzar la independencia

energética y empezar a exportar casi cuatro (4) millones de barriles anuales a partir del año 2016.

45. Este hallazgo ha sido definido por el presidente de la Federación de Clonalia como la mayor transformación energética del país en las últimas décadas. En sus palabras “encuentro con gran satisfacción que bajo mi mandato puedo entregarles la certeza a los ciudadanos de este país que se ha alcanzado la estabilidad de fuentes energéticas para el país, y la independencia política de este país de los debates internacionales con relación a formas de producción de energía y precios del petróleo”.

Quinta sección: La Comunidad Campesina de Candela y la Federación de Clonalia.

46. La CCA, en el 25 de Marzo de 2011, decidió representar a las 52 familias de la comunidad campesina de Candela en su esfuerzo por buscar una salida legal a la crisis ambiental que viven en Theodore.

47. En Octubre del 2013, un grupo de 23 familias de la comunidad campesina de Candela viajan en botes desde la República de Marsili hasta la Federación de Clonalia e ingresan de manera irregular al país sin hacer registro migratorio.

48. Los migrantes en situación irregular el 13 de Abril de 2014 inician un proceso de petición de reconocimiento de su estatus de refugiados por razones ambientales. La CCA hizo un pedido oficial a la Federación de Clonalia de acuerdo a la ley 715 de 1989 que es la ley de Migración y Asilo expedida por el Congreso de Clonalia. La petición de estatus de refugiados se hace ya que la vida e integridad de esas familias se encuentra en riesgo puesto que la isla de Marsili se está en un proceso inminente de desaparición y las condiciones físicas se han tornado excesivamente riesgosas para sus habitantes, y no se podría garantizar la vida e integridad de estas personas en caso de ser devueltas a este país.

49. El primer artículo de la ley 715 de 1989 dice: “La presente Ley tiene por objeto establecer el régimen de protección a personas refugiadas y solicitantes de dicha condición, de conformidad a la Constitución Política del Estado, la Convención sobre el Estatuto de los Refugiados de 1951 y su Protocolo de 1967, y otros instrumentos internacionales sobre derechos humanos, ratificados por la Federación de Clonalia”.

50. La Federación de Clonalia firmó en el año 1955 la Convención sobre el Estatuto de los Refugiados, así como su Protocolo Suplementario de 1967, y ambos instrumentos fueron incluidos dentro de la legislación interna por la Ley de Inmigración de 2009.

51. Asimismo, el artículo cuarto dice: “La presente Ley se aplica a toda persona extranjera que se encuentre en condición de refugiada o que solicite tal condición en el territorio de la Federación de Clonalia. El reconocimiento de una persona como refugiada es un acto apolítico y humanitario, con efecto declarativo e implica una abstención de participar en actividades políticas. Ninguna persona refugiada o solicitante de tal condición, cuya solicitud se encuentre pendiente de resolución firme, podrá ser devuelta a su país de origen o a otro país donde su vida, seguridad o libertad peligre por cualquiera de las causales que dieron lugar al reconocimiento, o solicitud de la condición de persona refugiada, o por condiciones externas que se encuentren presentes en el país de origen. A efectos de la aplicación del presente artículo, el rechazo en frontera y la extradición son consideradas formas de devolución de la persona”.

52. El Ministerio del Exterior (MEXT) es la entidad encargada de los asuntos internacionales y migratorios en la Federación de Clonalia. Esta entidad determinó el 28 de Febrero de 2014 que no consideraría la solicitud de determinación del estatus de refugiados de las 23 familias de la comunidad campesina de Candela que se encontraban en el territorio de Clonalia. Las familias no pudieron presentar su caso frente al MEXT, ni las razones para su petición. El MEXT consideró que los temas ambientales no pueden ni deben mezclarse con los temas migratorios. Por lo anterior, la petición no sería abordada a fondo, sino descartada por ausencia de solicitud válida, y por lo tanto, las autoridades migratorias deberían realizar las gestiones administrativas dirigidas a la expulsión de las personas en el proceso.

53. El 5 de Marzo de 2014, el MEXT ordenó la detención de las familias. La Orden de Detención incluía niños y ancianos y requería la ubicación de los migrantes para poder iniciar el proceso de deportación de estas personas de vuelta a la República de Marsili. Al conocer por los medios de comunicación de la orden de captura, unas ocho (8) familias de Candela se dirigieron a la embajada de la República de Marsili en Clonalia y se refugiaron allí, mientras que otras familias huyeron. Aproximadamente la mitad fueron capturadas y llevadas a prisión temporal mientras se iniciaba el proceso de deportación.

54. La Decisión Administrativa de no otorgar el estatus de refugiado y la Orden de Deportación dentro de la legislación interna de la Federación de Clonalia son apelables frente al mismo MEXT. El 8 de Marzo de 2014, las decisiones fueron apeladas por la CCA y decididas en el mismo sentido por el MEXT, reiterando los argumentos ya presentados por la autoridad pública. El 10 de marzo, la decisión, debido a la importancia y atención general, fue hecha pública en una rueda de prensa.

55. La Embajadora de Marsili entregó un comunicado el 20 de Marzo de 2014 diciendo: “La República de Marsili se encuentra sorprendida por la decisión de la Federación de Clonalia de expulsar a las familias campesinas de Candela que no tienen ya territorio para sustentar sus actividades y su vida. La decisión de negar

el estatus de refugiados y desestimar las conexión entre migración y condiciones ambientales extremas generadas por el cambio climático no es nada distinto a un acto del estado de persecución según la Convención de refugiados, y este tipo de discriminación debe acarrear responsabilidad internacional, pues pone en riesgo la vida de los peticionarios. Por estas razones, entre otras, mantendremos a los miembros de la comunidad campesina de Candela refugiada en la embajada hasta que instancias internacionales se pronuncien”.

56. El 9 de Mayo de 2014, debido a la tensión política generada por la decisión del MEXT, el Presidente de la Federación de Clonalia decide designar una Comisión de Expertos Nacionales (CEN) para que presenten una propuesta teniendo en cuenta el posible vínculo a futuro del tema migratorio, el cambio climático y la degradación ambiental. En particular la pregunta inicial que guiaría la propuesta era: ¿Existe riesgo a la vida a integridad de los ciudadanos de los territorios insulares que justifique una potencial petición de asilo por razones ambientales en caso de negarle dicha petición?

57. El 7 de Julio de 2014, la Comisión entregó su propuesta directamente a al MEXT. Debido al interés generado por la propuesta en la opinión pública el MEXT convocó a una rueda de prensa para entregar algunas conclusiones generales.

58. La conclusión principal entregada por el MEXT es que la Comisión había dado argumentos defendiendo a la decisión ya tomada por la Federación de Clonalia y que esos argumentos se harían públicos en su momento, cuando este tema ya no implicara un potencial riesgo a la seguridad nacional de la Federación de Clonalia. El MEXT argumentó que los resultados de dicha Comisión podían poner en riesgo la seguridad nacional del país y la integridad del territorio y la población civil, así como la estabilidad social y diplomática.

59. La CCA trató de obtener el texto de la propuesta de la CEN pero fue negado por el MEXT argumentando motivos de seguridad nacional. La ONG apeló la decisión del MEXT, pero en segunda instancia la decisión fue ratificada por un juez administrativo que consideró que la información de temas migratorios está directamente ligada a la seguridad nacional, y por lo tanto el contenido ambiental del concepto de la Comisión pierde valor legal frente al interés público que debe protegerse.

Sexta sección: CCA y el Sistema Interamericano de Derechos Humanos.

60. La CCA consideró que se presentaba un agotamiento de los recursos internos administrativos y judiciales ya que tanto la legislación nacional sobre regulación del cambio climático, como el MEXT había negado protección alguna a los miembros de la comunidad campesina de Candela. Por lo anterior la CCA decide acudir a la Comisión Interamericana de Derechos Humanos (en adelante CIDH o

Comisión) en representación de los miembros de la comunidad campesina de Candela, tanto los que se encuentran en el territorio de Clonalia, como por quienes aún se encuentran en la República de Marsili, lo anterior con el fin de proteger sus derechos humanos.

61. El 10 de Septiembre, en el Escrito de Demanda radicado por la CCA se argumenta que la Federación de Clonalia ha violado los derechos humanos de los miembros de la Comunidad Campesina de Candela. Por un lado, de las 23 familias que pidieron estatus de refugiados, y por el otro, de los demás miembros de esta Comunidad que se encuentran aún en la isla de Marsili en condiciones físicas dolorosas debido a la crisis ambiental que viven.

62. De acuerdo al texto de la demanda la Federación de Clonalia ha violado, por un lado, los derechos y garantías de las personas que pidieron el estatus de refugiados, que están definidas en los Artículos 8, 22.7, 22.8 y 25 de la Convención Americana de Derechos Humanos, así como las directivas y criterios del Derecho Internacional sobre Refugiados definidos por el Sistema Universal de Derechos Humanos de Naciones Unidas. Asimismo, la no entrega del concepto realizado por la Comisión de Expertos Nacionales (CEN) sobre el tema migratorio viola el Artículo 13 de la Convención Americana de Derechos Humanos que garantiza que la información que concierne a las personas, en este caso sobre temas ambientales y de migraciones, sea fácilmente accesible para aquellas personas que podrían verse afectadas.

63. Asimismo, la CCA considera que la Federación de Clonalia también ha violado los Artículos 4, 5, 21, 22, 26 de la Convención Americana de Derechos Humanos, así como el Artículo 11 del Protocolo de San Salvador por conexidad, ya que existe una omisión de acción por parte de la Federación de Clonalia frente a décadas de evidencia empírica contundente sobre las consecuencias climáticas de sus emisiones de gases efecto invernadero. En palabras de la CCA: “La Federación de Clonalia ha sido un emisor histórico de gases efecto invernadero, y además, en la actualidad también se encuentra como el país que más contribuye individualmente a las emisiones globales, lo cual demuestra que son responsables de la creación de unas condiciones climáticas que deterioran el goce pleno de los derechos humanos por parte de la comunidad campesina de Candela que ha perdido la posibilidad subsistir y se encuentra en riesgo inminente de desaparecer ya que su territorio se sumergirá como consecuencia del cambio climático”. Adicionalmente, la CCA pide a la Comisión la expedición de medidas cautelares de protección de los pobladores de la comunidad campesina de Candela.

64. En el Escrito de Demanda la CCA pide a la Comisión Interamericana de Derechos Humanos (CIDH) que: “teniendo en cuenta que las omisiones por parte de la Federación de Clonalia han sido una constante histórica y sistemática, y que existe una ausencia de voluntad por parte de la Federación de tomar decisiones políticas y medidas legales que disminuyan o alteren su patrón de contaminación y emisión de gases efecto invernadero, se encuentra la Comisión frente a una

política estatal que está afectando de manera directa la posibilidad de los miembros de la comunidad campesina de Candela en la isla de Marsili de sobrevivir y contar con un goce pleno de sus derechos humanos”.

65. La CIDH otorga las medidas cautelares dado que considera que existen unas condiciones de necesidad y encuentra que las medidas serían acordes para la protección de los peticionarios. Adicionalmente, la Comisión decidió declarar el caso admisible a efectos del examen sobre la presunta violación de los Artículos 4, 5, 8, 13, 21, 22, 25, 26 de la Convención Americana de Derechos Humanos, así como el artículo 11 del Protocolo de San Salvador.

66. Asimismo, la Comisión pide a la Corte que dentro de su decisión: “le exija a la Federación de Clonalia una modificación a sus leyes nacionales, el establecimiento de una política de asistencia necesaria para reparar a los miembros de la comunidad campesina de Candela, así como habilitar parte de su territorio para los refugiados ambientales que tengan que abandonar la isla que se encuentra sumergiéndose”.

67. En la Contestación de la Demanda la Federación de Clonalia argumenta que dentro del Sistema Interamericano de Derechos Humanos no existe una obligación de otorgar asilo o el estatus de refugiado a miembros de otros países, pero además resalta que su obligación en temas ambientales es con sus ciudadanos nacionales y no con personas pertenecientes a otros estados.

68. Asimismo, en la Contestación de la Demanda, y bajo lo estipulado en el Art. 38 del Reglamento de la Corte IDH, la Federación de Clonalia opone una excepción preliminar al caso presentado por la CCA en representación de la comunidad campesina de Candela. En la Excepción Preliminar la Federación argumenta la falta de competencia de la Corte para conocer el presente caso por razón de la materia (*ratione materiae*) dado que el derecho alegado al medio ambiente sano, definido en los instrumentos internacionales como un derecho autónomo, no es judicializable a través de los mecanismos legales acá argumentados, y adicionalmente, no existe un derecho al asilo o al estatus de refugiado que argumentan los peticionarios.

69. El 15 de Octubre de 2014, en su Informe de Fondo No. 11/14, la CIDH rechaza la excepción preliminar presentada por la Federación de Clonalia, e impone una serie de recomendaciones al mismo para rectificar las violaciones cometidas por éste frente a la comunidad campesina de Candela, así como pide modificaciones a la legislación interna del país para afrontar el tema de cambio climático.

70. El 17 de Diciembre de 2014, la CIDH decide someter el caso de la Comunidad de Candela vs. La Federación de Clonalia a la jurisdicción de la Corte Interamericana de Derechos Humanos (en adelante Corte IDH o Corte) por la necesidad de obtención de justicia para las víctimas ante la falta de respuesta

de la Federación frente a las recomendaciones dadas por la CIDH. La Corte ha definido que se llevará a cabo una audiencia pública en marzo de 2015 para analizar las posiciones y argumentos que tendrá el tribunal en cuenta en su decisión.

71. La Federación de Clonalia ratificó la Convención Americana sobre Derechos Humanos el 1 de Agosto de 1978 y aceptó la competencia contenciosa de la Corte el 28 de junio de 1982. Asimismo, la República de Marsili ratificó la Convención el 7 de Mayo de 1984 y aceptó la competencia contenciosa de la Corte el 14 de Septiembre de 1985.

72. Adicionalmente, la Federación de Clonalia ha sido firmante de los siguientes instrumentos internacionales: Declaración Universal de Derechos Humanos (1976), Convención sobre la Eliminación de todas las formas de Discriminación contra la Mujer (CEDAW) (1981), Convenio No. 169 Sobre Pueblos Indígenas y Tribales en Países Independientes (1991), 19 Convenio sobre la Biodiversidad Biológica (1994), Protocolo Adicional a la Convención Americana sobre Derechos Humanos, en materia de Derechos Económicos, Sociales y Culturales. Protocolo de San Salvador (1996), Declaración de Rio sobre Medio Ambiente y Desarrollo (1998), Convención Internacional sobre la Protección de los Derechos los Trabajadores Migratorios (1994), Estatuto de Roma de la Corte Penal Internacional (2002), entre otros.

En síntesis los derechos violados según la Comisión Interamericana de Derechos Humanos:

Convención Americana de Derechos Humanos	Protocolo de San Salvador
Artículo 5. Derecho a la Integridad Personal Artículo 7. Derecho a la Libertad Personal Artículo 8. Garantías Judiciales Artículo 13. Libertad de Pensamiento y de Expresión Artículo 21. Derecho a la Propiedad Privada Artículo 22. Derecho de Circulación y de Residencia Artículo 26. Desarrollo Progresivo	Artículo 11. Derecho a un Medio Ambiente Sano

